

KONSERWACJA I RENOWACJA DZIEŁ SZTUKIDATA:
30 październik 2020

NAZWA PROJEKTU:
**Program prac konserwatorskich wraz z dokumentacją
badań konserwatorskich i architektonicznych
dla kamienicy przy ulicy Spichrzowej 29 w Grudziądzu**

ADRES/DZIAŁKA:
Ul. Spichrzowa 29, 86-300 Grudziądz

OŚWIADCZENIE

Niniejszym oświadczam, że opracowany i sprawdzony program prac konserwatorskich i dokumentacja z badań konserwatorskich i architektonicznych, opracowane są zgodnie z obowiązującymi na dzień ich wykonania przepisami oraz zasadami wiedzy technicznej.

OPRACOWANIE KONSERWATORSKIE CHRONIONE PRAWEM AUTORSKIM**OPRACOWANIE**

dr Anna Zareba, konserwator zabytków, nr dyplomu 1400/109923/2007

anna.zareba@autograf.pl

+48 605 546 611

mgr Karolina Witkowska, konserwator zabytków, nr dyplomu 1400/117338/2008

karolina.renata.witkowska@gmail.com

+48 604 244 315

mgr Paulina Szczurek, specjalność konserwatorstwo, nr dyplomu 1400/191254/2017/UMK

paulinaewa.sz@gmail.com

+48 502 334 438

dr Anna Zareba
konserwator zabytków
Anna Zareba
1400/109923/2007

Karolina Witkowska

KARTA IDENTYFIKACYJNA PROGRAMU PRAC KONSERWATORSKICH

Przedmiot opracowania:

Opracowanie zawiera program prac konserwatorskich oraz dokumentację z badań konserwatorskich i architektonicznych kamienicy przy ulicy spichrzowej 29 w Grudziądzu. Wytyczono priorytety konserwatorskie uwzględniające oryginalny, zabytkowy charakter obiektu. Sporządzona ekspertyza zawiera wskazówki niezbędne w tworzeniu projektu prac remontowych w budynku.

Adres: ul. Spichrzowa 29, 86-300 Grudziądz

Nr ewidencji zabytku:

Data wpisania:

Użytkownik: Gmina Miasta Grudziądz

Inwestor/Zleceniodawca: Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Nieruchomościami Sp. z o.o. w Grudziądzu

Data budowy: XIV w., XVII w., 1903-1908

Architekt: nieznany

Na zlecenie: nie dotyczy

Autorzy opracowania:

dr Anna Zaręba nr uprawnień: 1400/109923/2007

mgr Karolina Witkowska, nr uprawnień: 1400/117338/2008

mgr Paulina Szczurek, nr uprawnień: 1400/191254/2017/UMK

Data opracowania: październik 2020

Zakres opracowania:

- wytyczne konserwatorskie i program prac konserwatorskich;
- badania konserwatorskie;
- badania architektoniczne;
- analiza stanu zachowania;
- opracowanie fotograficzne;

Spis treści

2.0. Rys historyczny	4
3.0. Opis inwentaryzacyjny.	15
4.0. Technika i technologia wykonania.	32
4.1. Kolorystyka obiektu, stratygrafia warstw technologicznych.	33
4.2. Badania cegieł i zapraw, stratygrafia warstw technologicznych.	39
5.0. Stan zachowania i przyczyny zniszczeń.	45
6.0. Wytyczne konserwatorskie.	48
7.0. Program prac remontowych i konserwatorskich.	55

2.0. Rys historyczny

Dzieje Grudziądza w średniowieczu są ściśle związane z objęciem ziemi chełmińskiej władztwem zakonu krzyżackiego. Gród na Górze Zamkowej został przejęty przez Krzyżaków około 1234 roku¹. Początek budowy murowanego zamku w Grudziądzu przypada na lata 60. lub 70. XIII wieku. Przed 1269 rokiem warownia została siedzibą komturstwa².

Wkrótce po tym po południowej stronie założenia zamkowego zaczęła rozwijać się osada miejska, która otrzymała przywilej lokacyjny w 1291 roku³. Miasto i zamek otoczone były od zachodu, wzdłuż Wisły, wspólnym murem obronnym, ich granicę wyznaczał również mur lecz pozbawiony dodatkowych zabezpieczeń w postaci fosy. Szlak komunikacyjny na zamek wiódł obecną ulicą Spichrzową, a brama wjazdowa znajdowała się w okolicy parceli przy dzisiejszej ul. Spichrzowej 59⁴.

Grudziądz swój rozwój zawdzięcza niezwykle korzystnemu położeniu bezpośrednio nad Wisłą na szlaku handlowym między Gdańskiem a Toruniem. Jego rosnąca rola w obrocie towarami, które wymagały znacznej powierzchni magazynowej sprawiła, że już w pierwszej połowie XIV wieku zaistniała potrzeba budowy spichlerzy zlokalizowanych w pobliżu rzeki⁵. Stopniowo zastępowano więc miejskie mury obronne biegnące po stronie zachodniej miasta ufortyfikowanymi spichlerzami ustawionymi kalenicowo do rzeki. Budynki stawały się dopełnieniem murów obronnych tworząc integralną część systemu defensywnego miasta. Na początku XVI wieku istniało już czternaście, głównie murowanych spichlerzy, sto lat później zaś szesnaście. Przez kolejne stulecie, w wyniku podziału pierwotnych parcel, liczba budynków magazynowych wzrosła do trzydziestu. Istotny wpływ na stan zachowania zabudowań Grudziądza miały zniszczenia powstałe w 1659 roku podczas potopu szwedzkiego.

¹D. Poliński, „Chełmińskie” warownie Zakonu na pograniczu krzyżacko-pruskim i krzyżacko-polskim, [w:] *Pogranicze polsko-pruskie i krzyżackie*, t. 2., red. K. Gręzawski, Włocławek-Brodnica 2007, s. 158-160.

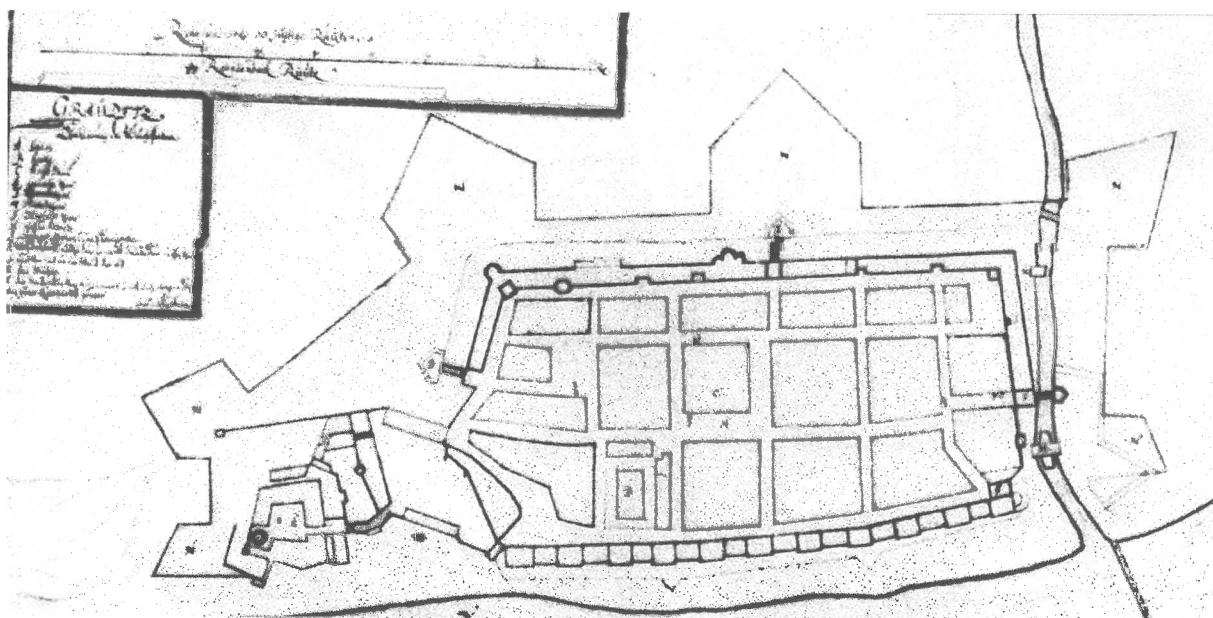
²S. Józwiak, J. Trupinda, *Krzyżacki zamek komturewski w Grudziądzu w średniowieczu na podstawie źródeł pisanych. Chronologia powstania i układ przestrzenny*, [w:] *Zamek w Grudziądzu w świetle badań archeologiczno-architektonicznych. Studia i materiały*, red. M. Wiewióra, Toruń – Grudziądz 2012, s. 50.

³*Państwo zakonu krzyżackiego w Prusach. Władza i Społeczeństwo*, red. M. Biskup, R. Czaja, Warszawa 2008, s. 181.

⁴ Na podstawie badań podsumowanych w publikacji *Zamek w Grudziądzu w świetle badań archeologiczno-architektonicznych. Studia i materiały*, red. M. Wiewióra, Toruń 2012. Por. ryc. 1.

⁵ Do XVIII wieku poziom wody w Wiśle sięgał podstawy spichlerzy.

Na skutek pożaru destrukcji uległa większość spichlerzy (ocalało jedynie sześć), zostały one jednak odbudowane do końca XVII wieku. W związku ze słabnącą rolą rzeki jako głównej arterii komunikacyjnej w 2. poł. XVIII wieku część budynków zaczęła zyskiwać nowe funkcje. W XIX i na początku XX wieku wiele magazynów adaptowano na cele mieszkalne (ul. Spichrzowa 19, 21, 23, 25, 27, 29, 31, 37, 55)⁶, na niektórych parcelach po rozbiórce poprzednich obiektów lub w miejscu wcześniej niezabudowanym stawiano zupełnie nowe budynki (ul. Spichrzowa 57 i 59)⁷.

Ryc. 1. Grudziądz, plan miasta i zamku krzyżackiego wraz z fortyfikacjami z 1657 roku ukazujący w sposób schematyczny zabudowę spichrzową od strony Wisły.
Autor: Abraham Loffman. Źródło: *Zabytki architektury i urbanistyki w Polsce*, Warszawa 1986.

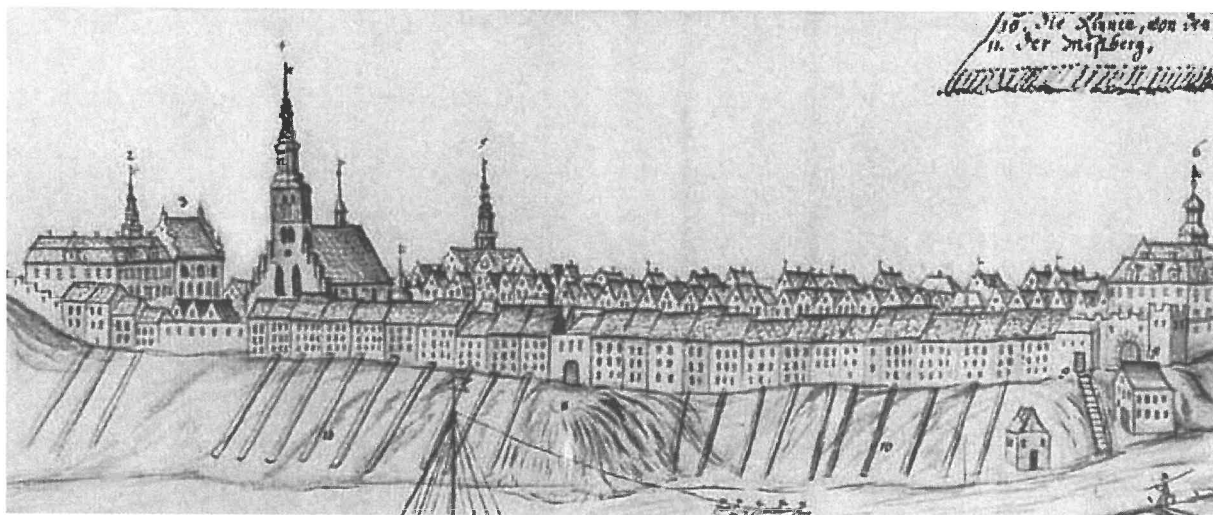
W 1903 roku spłonęło ponownie pięć budynków⁸ (ryc. 9.), kolejnych poważnych szkód zabudowania doznały w 1945 roku, kiedy w części z nich zniszczeniu uległy dachy, a nawet górne partie murów. Wkrótce po wojnie rozpoczęto kompleksowe prace remontowe i konserwatorskie, które trwały do lat 60. Remonty prowadzone były również w latach 70. i 80. XX wieku. Omawiany ciąg zabudowy składający się z 26

⁶ I. Fijałkowska, *Spichlerze grudziądzkie jako część zespołu dzielnicy Starego Miasta. Propozycja wpisu na listę Pomników Historii Prezydenta Rzeczypospolitej*, *Rocznik Grudziądzki*, t. 20, 2012, s. 201.

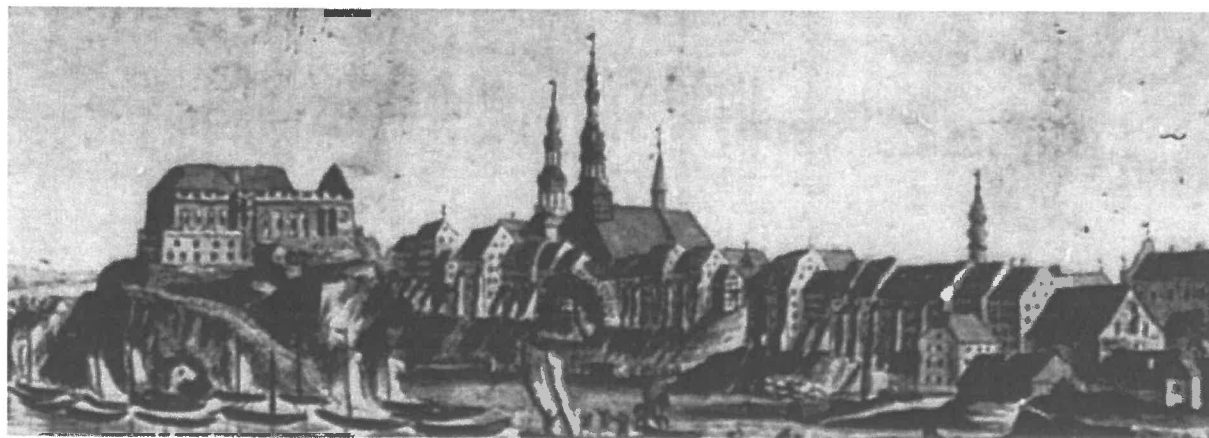
⁷ Ibidem. W artykule podano informację dotyczącą budynku przy ul. Spichrzowej 57 i 59 opartą na ustaleniach zawartych w Kartach Ewidencyjnych Zabytków Architektury i Budownictwa wykonanych przez K. Milanowskiego.

⁸ Znaczemu zniszczeniu uległy budynki przy ulicy Spichrzowej 27, 29, 31, 33 i 35.

obiektów został w listopadzie 2017 roku uznany za pomnik historii „Grudziądz – zespół zabytkowych spichlerzy wraz z panoramą od strony Wisły”⁹.

Ryc. 2. Fragment rysunku Jerzego Fryderyka Steinera z 1. poł. XVIII wieku przedstawiającego widok Grudziądza od zachodu. Widoczna zabudowa spichrzowa i fragmenty murów obronnych po stronie północnej miasta częściowo jej pozbawione. Źródło: M. Biskup (red.), *Toruń i miasta Ziemi Chełmińskiej na rysunkach Jerzego Fryderyka Steinera z I poł. XVIII wieku (tzw. Album Steinera)*, Toruń 1998, s. 159.

Ryc. 3. Fragment rysunku z 1795 roku z widokiem Grudziądza od strony południowo-zachodniej.

Na parceli zajmowanej przez kamienicę nr 29 zabudowa spichrzowa powstała najprawdopodobniej już w XIV wieku. Na planie miasta Grudziądza sporządzonym przez

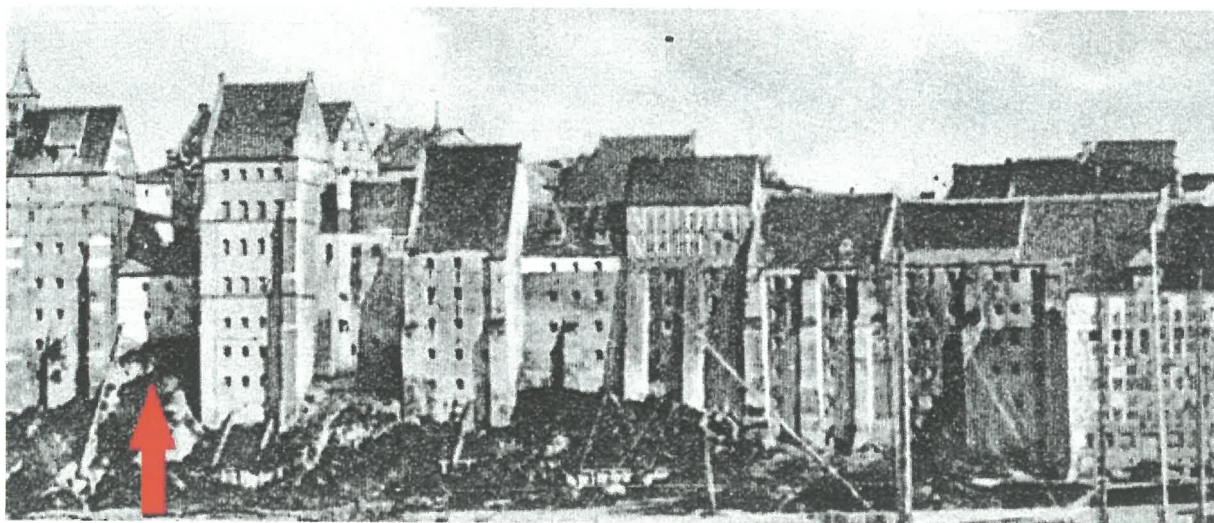
⁹Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 22 listopada 2017 r. w sprawie uznania za pomnik historii „Grudziądz – zespół zabytkowych spichlerzy wraz panoramą od strony Wisły” opublikowane w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej dnia 7 grudnia 2017 r. (Poz. 2271).

szwedzkiego rysownika Abrahama Loffmana w 1657 roku przedstawiono schematycznie zwartą zabudowę spichrzową od strony Wisły (por. ryc. 1.). Omawiany spichrz został zapewne doszczętnie zniszczony w wyniku pożaru, który wybuchł podczas walk ze Szwedami w 1659 roku. Wielkość zastosowanej cegły w części kondygnacji piwnicznych obecnej kamienicy może świadczyć o gotyckiej proveniencji fragmentów murów. Spichlerz wraz z sąsiadującymi budynkami odbudowany został zapewne w II połowie XVII wieku, co ilustruje rysunek Jerzego Fryderyka Steinera z 1. poł. XVIII wieku przedstawiający widok Grudziądza od zachodu (ryc. 2.). Na kolejnym rysunku pochodzącym z 1795 roku (ryc. 3.) dostrzec można również ciągłą zabudowę w interesującym nas obszarze.

Forma budynku zbliżona do kształtu, który uzyskał podczas odbudowy w XVII wieku czytelna jest na fotografiach z 3. ćw. XIX wieku (ryc. 4, 5.). Jego kubatura była stosunkowo niewielka. Analiza fotografii pozwala przypuszczać, że od strony Wisły spichlerz posiadał tylko cztery kondygnacje, zaś jego ściana zachodnia była znacznie cofnięta w stosunku do przebiegu ścian sąsiadujących założeń. Budynek miał formę zbliżoną do typowych spichrzy nowożytnych. Ustawiony był kalenicowo do ulicy, przykryty dachem dwuspadowym, a jego trójosiową elewację przepruto małymi oknami zwieńczonymi najprawdopodobniej łukami odcinkowymi. Ikonaografia daje podstawy by stwierdzić, że pod koniec XIX wieku elewacja spichrza była otynkowana. Ponad dachem budynku zaobserwować można komin. Plan miasta Grudziądza autorstwa Beckera z 1897 roku (ryc. 7.) i fotografia opublikowana w 1894 roku (ryc. 8.) pozwalają przypuszczać, że do budynku od wschodu dostawiono niskie zabudowania wykonane z nietrwałych materiałów. Wspomnieć należy, że na planie katastralnym Grudziądza z lat 70. XIX wieku i planie Beckera zauważyć można, że obecnej parceli przy ul. Spichrzowej (wówczas SpeicherStrasse) nr 29 odpowiadał nr 21.

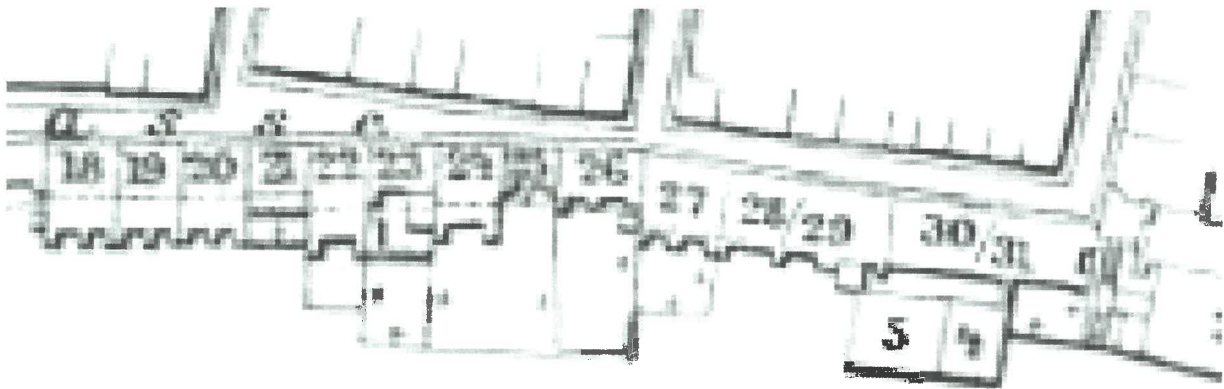
Ryc. 4. Fragment pocztówki wysłanej w 1898 roku z fotografią z 3. ćw. XIX wieku przedstawiający zabudowę spichrzową od zachodu. Źródło: fotopolska.eu.

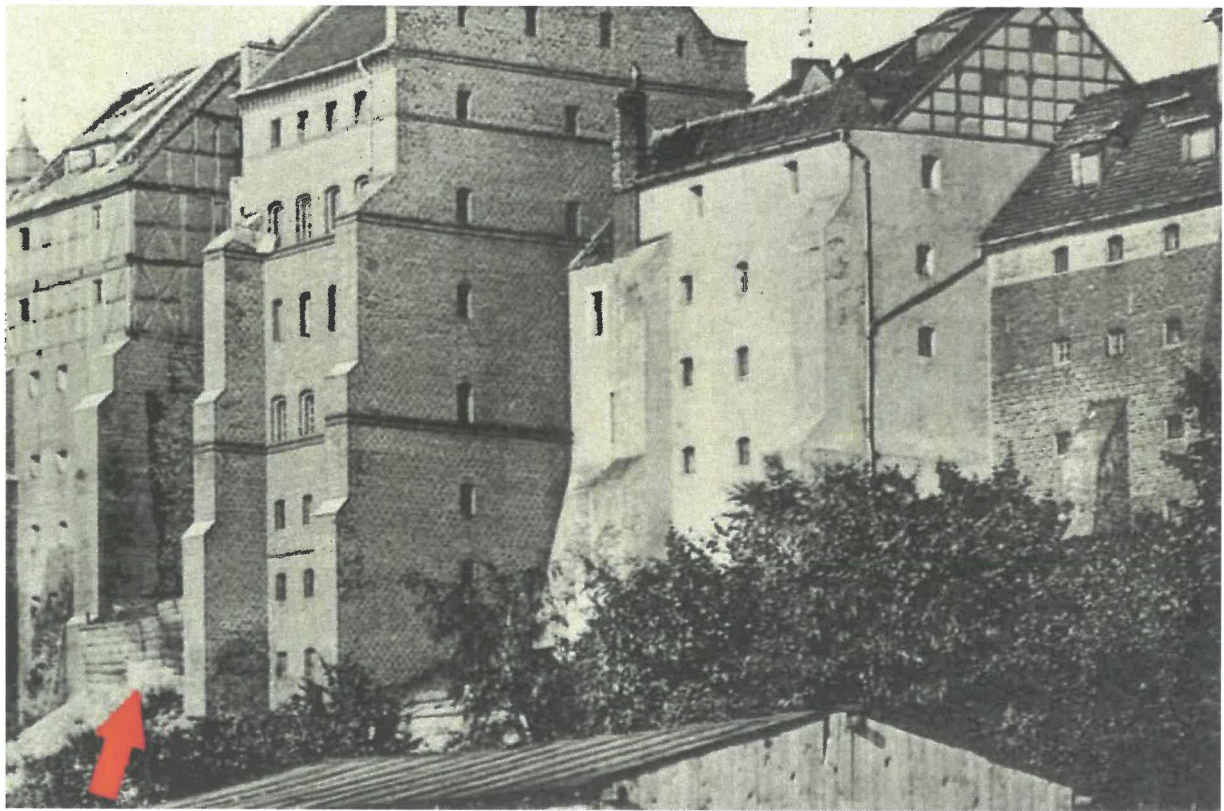
Ryc. 5. Fragment pocztówki z fotografią z 3. ćw. XIX wieku przedstawiający zabudowę spichrzową od zachodu. Źródło: fotopolska.eu.

Ryc. 6. Fragment planu katastralnego miasta Grudziądza z 1872 roku. Widoczna ulica Spichrzowa (Speicher Strasse), parceli nr 29 odpowiadał wówczas nr 21.

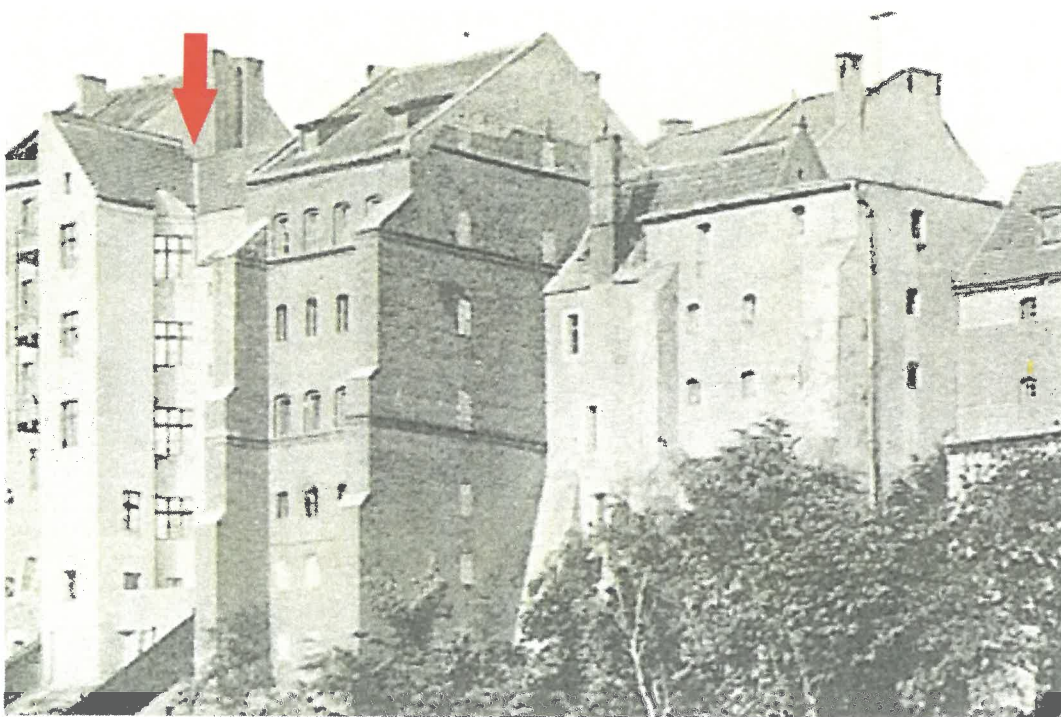
Ryc. 7. Fragment planu miasta Grudziądza z 1897 roku, autor: Becker. Widoczna ulica Spichrzowa (Speicher Strasse), podobnie jak 25 lat wcześniej, parceli nr 29 odpowiadał wówczas nr 21. Zbiory Kartograficzne Archiwum Państwowego w Toruniu, Oddział w Grudziądzu.

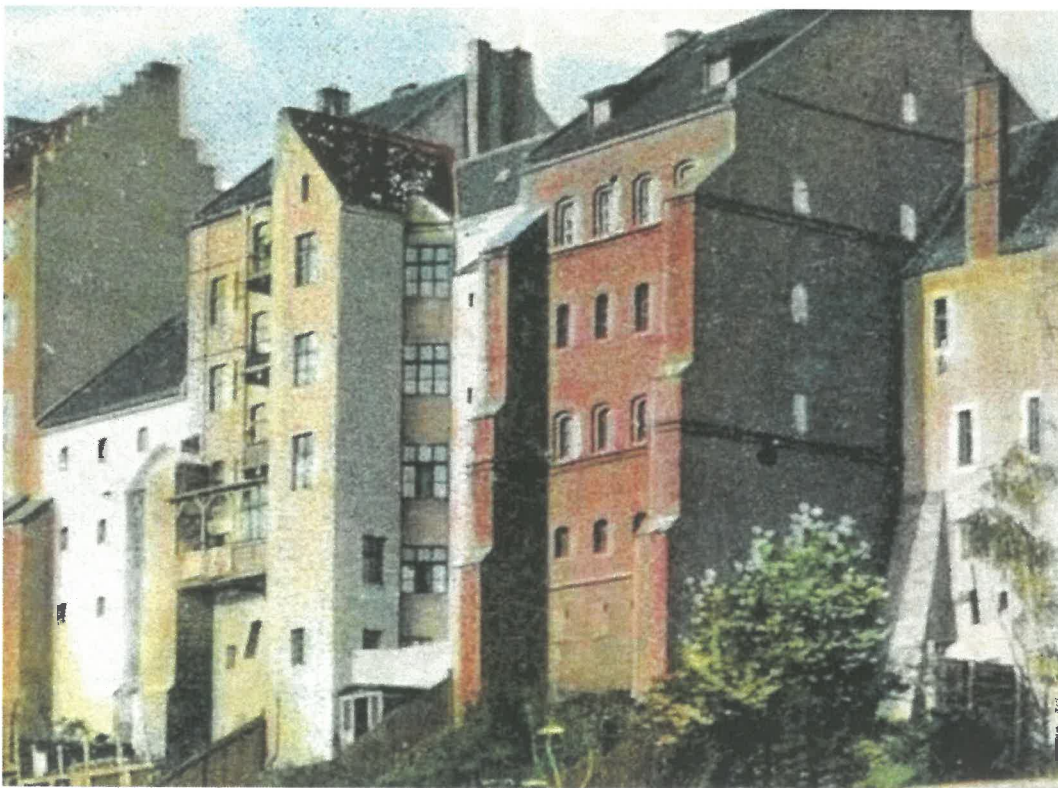
Ryc. 8. Fragment fotografii z końca XIX wieku przedstawiający zabudowę spichrzową od strony południowo-zachodniej. Źródło: *Die Bau- und Kunstdenkmäler der Provinz Westpreussen*, z. 9, *Die Bau- und Kunstdenkmäler des Kreises Graudenz*, Gdańsk 1894, załącznik 2

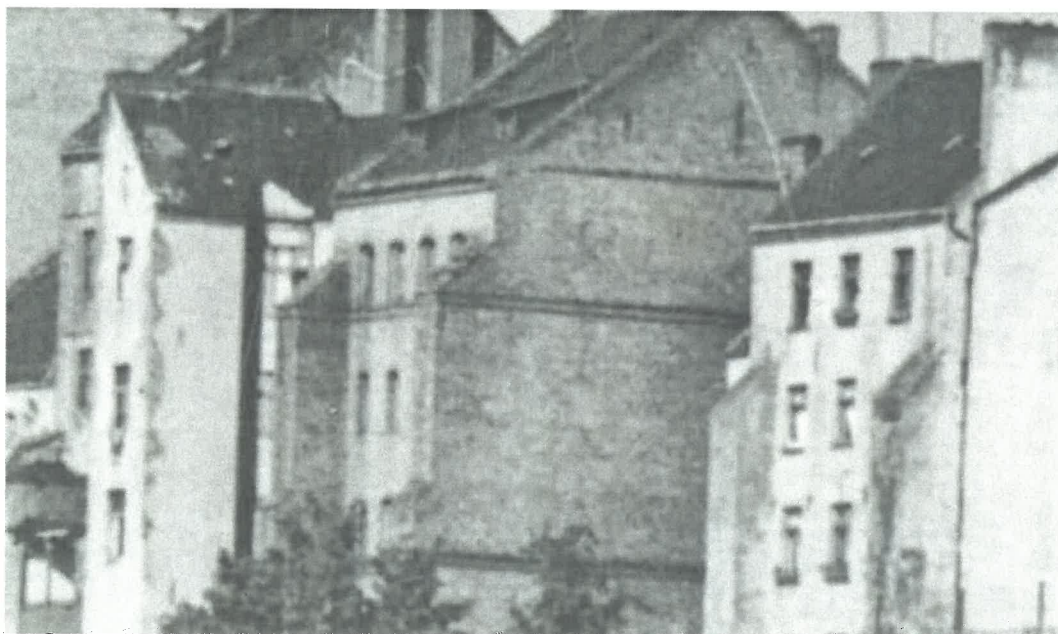
Ryc. 9. Fragment pocztówki z fotografią wykonaną wkrótce po pożarze, który miał miejsce w 1903 roku ukazujący część zabudowy spichrzowej od strony południowo-zachodniej. Strzałka wskazuje kamienicę nr 29 w trakcie budowy. Źródło: fotopolska.eu.

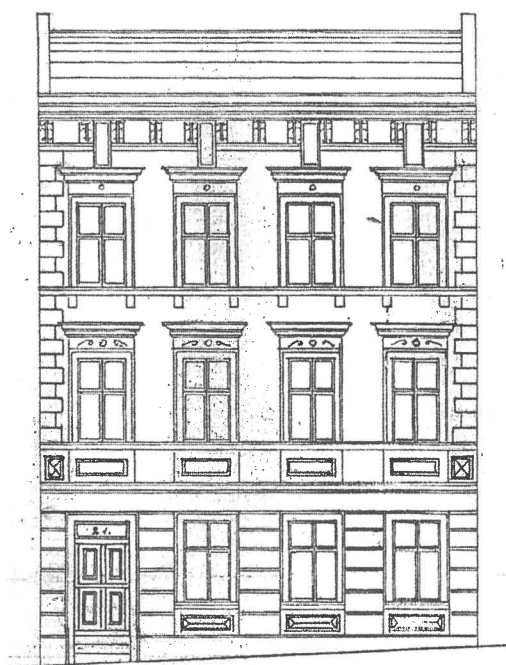
Ryc. 10. Fragment pocztówki z fotografią z około 1908 roku przedstawiający zabudowę spichrzową od strony południowo-zachodniej. Źródło: fotopolska.eu.

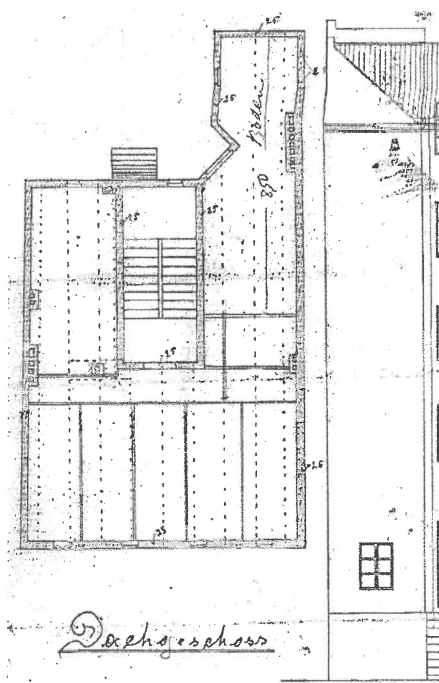
Ryc. 10. Fragment pocztówki z fotografią z lat 1914-15 przedstawiający zabudowę spichrzową od strony południowo-zachodniej. Źródło: fotopolska.eu.

Ryc. 11. Fragment fotografii z 1939 roku z widoczną górną partią zachodniej elewacji budynku nr 29. Autor: Stanisław Sekutowicz, źródło: polona.pl. Widoczne zniszczenia tynku kamienicy.

Ryc. 12.

Ryc. 13.

Ryc. 12, 13. Rysunki z 1903 roku. Projekt elewacji od strony ulicy Spichrzowej i rzut poddasza wraz z fragmentem elewacji zachodniej (AmG, sygn. 21/24/2340), za: K. Milanowski, Dokumentacja historyczno-konserwatorska dla zespołu 26 spichrzy w Grudziądzu, Toruń 2004

Po rozległym pożarze, który miał miejsce w 1903 roku zdecydowano się zmienić sposób wykorzystania parceli i wznieść na niej znacznie większy budynek przeznaczony na cele mieszkalne. Jeszcze w tym samym roku powstał projekt kamienicy czynszowej, do którego realizacji przystąpiono niebawem (ryc. 12, 13.). Omawiana kamienica była pierwszym odbudowywanym po pożarze obiektem, co widoczne jest na pocztówce pochodzącej z pierwszej dekady XX wieku (ryc. 9.). Porównanie projektu ze stanem rzeczywistym zabytku pozwala stwierdzić, że został on zrealizowany stosunkowo dokładnie (ryc. 10, 11, 14 - 16.). W trakcie budowy fasada pozbawiona została zaplanowanego boniowania na narożnikach, a podziały przyziemia uproszczono. Mimo zmian w stosunku do projektu, eklektyczna elewacja frontowa charakteryzuje się bogatymi podziałami i zastosowaniem licznych detali architektonicznych. W latach 1907-1908 w domu założono kanalizację. Aby pomieścić ubikację od zachodu dobudowano wąski aneks sanitarny. Analiza fotografii zachowanych dzięki pocztówkom z początku XX wieku (ryc. 10, 11.) pozwala stwierdzić, że zachodnia elewacja kamienicy była od początku tynkowana. Większość stolarek okiennych posiadała szklenie

w szczeblinie poziomej, a jeśli dobór barwy przez kolorującego fotografię odzwierciedlał rzeczywistość, miały one kolor zbliżony do zielonego.

Od czasów budowy kamienica nie przeszła większych przemian. Wraz z upływem lat elewacje ulegały powolnemu niszczeniu, co zaobserwować można na fotografii z 1939 roku (ryc. 11.). W 1945 roku nastąpiło całkowite zniszczenie dachu i uszkodzenie górnej partii murów. W latach 1946-47 naprawiony został dach, zmieniono jego pokrycie, odbudowano zniszczone mury nadając oficynie bocznej proste zwieńczenie i zmieniając wymiary jej najwyższego okna. Przeprowadzono również generalny remont¹⁰, w tym zapewne drobne naprawy uszkodzonych detali fasady.

Ryc. 14. Kamienica przy ul. Spichrzowej 29, elewacja wschodnia i zachodnia. Stan zachowania z 1959 roku. Źródło: Karta Ewidencyjna, Spichrz, ul. Spichrzowa 29, wyk. J. Frycz, 1959.

¹⁰ Karta ewidencyjna, Spichrz, ul. Spichrzowa 29, wyk. J. Frycz, 1959.

Ryc. 14. Kamienica przy ul. Spichrzowej 29, elewacja wschodnia i zachodnia.
Stan zachowania z 1978 roku, fot.: M. Woźniak. Źródło: Karta Ewidencyjna, Dom,
ul. Spichrzowa Nr 29, wyk. J. Poklewski, 1978.

Ryc. 15.
Elewacja wschodnia, stan zachowania
z września 2005 roku, fot. K. Milanowski.
Źródło: Karta Ewidencyjna Zabytków
Architektury i Budownictwa, Spichrz
nr 29, wyk. K. Milanowski, wrzesień 2005.

Wydaje się, że już przed 1979 rokiem elewacja zachodnia pokryta została w całości nowym tynkiem (por. ryc. 14.). Na elewacji wschodniej zaś, tynki i detale architektoniczne ulegały stopniowej destrukcji. W latach powojennych wymieniono część stolarek okiennych i drzwiowych pochodzących z czasów budowy kamienicy. W 1966 roku stan budynku określono jako średni i wymagający prac konserwatorskich¹¹, w 1979 roku stwierdzono znaczne zawilgocenie partii przyziemia¹², w 2005 roku zaś odnotowano potrzebę przeprowadzenia generalnego remontu i przywrócenia wystroju elewacji wschodniej¹³. Proces degradacji detalu architektonicznego fasady przebiegał w ostatniej dekadzie bardziej intensywnie, co zaowocowało znacznymi ubytkami tynków i zapraw sztukatorskich w obrębie przyziemia i pierwszego piętra (por. ryc. 15, fot. 1).

W 2004 roku opracowana została dokumentacja historyczno-konserwatorska obejmująca zespół grudziądzkich nadwiślańskich spichrzy¹⁴, dla kamienicy sporządzono także nową Kartę Ewidencyjną Zabytków Architektury i Budownictwa¹⁵. Wykonano wówczas inwentaryzację pomiarowo-rysunkową i fotograficzną omawianego budynku.

3.0. Opis inwentaryzacyjny.

Kamienica znajduje się w zachodniej pierzei ulicy Spichrzowej 29 w zwartej zabudowie jako jedenasta od południa, położona kalenicowo do ulicy. Parcela zlokalizowana jest na terenie o znacznym spadku: od zachodu teren opada w dół tworząc skarpe wiślaną. Budynek założono na rzucie prostokąta o krótszym boku równoległym do kalenicy. Od wschodu posiada prostokątną oficynę boczną zlokalizowaną po północnej stronie o ściętym południowo-wschodnim narożnikiem i niewielki aneks sanitarny na rzucie prostokąta po środku. Do elewacji wschodniej kamienicy i południowej oficyny przylega taras, z którego w kierunku Wisły prowadzą schody. Wejście do kamienicy znajduje się od strony Spichrzowej po południowej stronie, od skarpy na osi środkowej i w ścianie południowej oficyny.

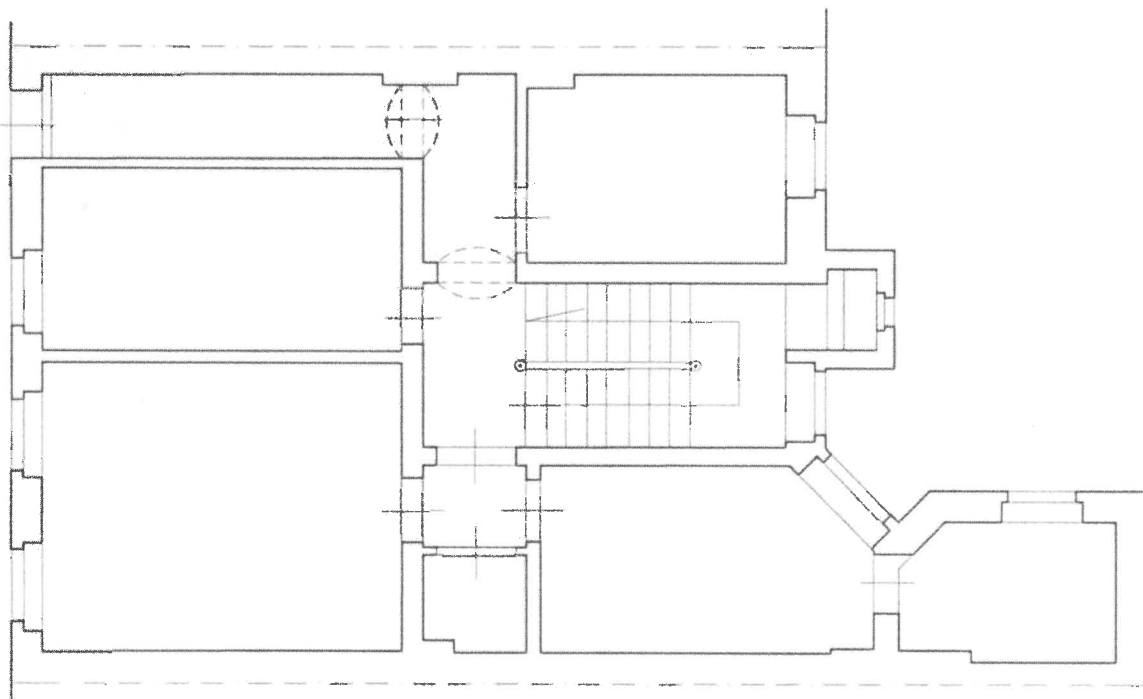
¹¹Karta Ewidencyjna, Spichrz, ul. Spichrzowa 29, wyk. J. Frycz, 1959.

¹²Karta Ewidencyjna, Dom, ul. Spichrzowa Nr 29, wyk. J. Poklewski, 1978.

¹³Karta Ewidencyjna Zabytków Architektury i Budownictwa, Spichrz nr 29, wyk. K. Milanowski, wrzesień 2005.

¹⁴K. Milanowski, Dokumentacja historyczno-konserwatorska dla zespołu 26 spichrzy w Grudziądzu, Toruń 2004.

¹⁵Karta Ewidencyjna Zabytków...

Ryc. 16. Kamienica przy ul. Spichrzowej 29, rzut przyziemia na poziomie ulicy.
Źródło: Karta Ewidencyjna Zabytków Architektury i Budownictwa, Spichrz nr 29,
wyk. K. Milanowski, wrzesień 2005.

Od wschodu elewacja jest czterokondygnacyjna i czteroosiowa (ostatnią kondygnację stanowi poddasze), od zachodu zaś pięciokondygnacyjna, czteroosiowa.

Kompozycja elewacji frontowej oparta została na kontraście między murem oblicowanym na poziomie pierwszego, drugiego piętra i poddasza cegłą wysoko paloną, a detalem architektonicznym wykonanym z zaprawy wapienno-cementowej oraz gipsowej. Układ prostokątnych otworów okiennych parteru i pięter jest identyczny. Na parterze, w skrajnej południowej osi usytuowano prostokątny otwór drzwiowy. Na poziomie poddasza, na każdej z osi, zlokalizowane są wąskie prostokątne otwory okienne. Fasada poziomo podzielona została trzema profilowanymi gzymsami: pierwszy z nich przebiega między pierwszą i drugą kondygnacją, dwa pozostałe zaś pod oknami drugiej i trzeciej kondygnacji. Elewację wieńczy gzyms koronujący wsparty na wydatnych konsolach ozdobionych liśćmi akantu i ornamentem cekinowym. Pierwszą kondygnację pokrywa tynk formowany w kształcie boniowania o profilowanych krawędziach. Otwory okienne pierwszego i drugiego piętra posiadają profilowane

opaski i zwieńczone zostały poziomymi naczółkami. Pola naczółków drugiej kondygnacji ozdobione zostały umieszczonymi centralnie kwadratami ustawionymi na wierzchołku, trzeciej zaś tondami. Otwory okienne poddasza posiadają również obramienia, lecz są one płaskie. Dekorację fasady uzupełniają tynkowane prostokątne pola zajmujące przestrzeń między parterem a gzymsem podokiennym odpowiadające szerokości otworów wraz z opaskami. Pola te wypełnione zostały płycinami w postaci leżących prostokątów z półkolami przy pionowych bokach. W przypadku drugiego piętra poniżej gzymsu podokiennego na przedłużeniu każdej z opasek umieszczono konsolę kostkową.

Pokryta gładkim tynkiem elewacja zachodnia pozbawiona jest dekoracji. Jej oś północną wyznaczają otwory okienne zachodniej ściany oficyny bocznej, drugą od południa zaś otwory aneksu o wysokości czterech kondygnacji. Po stronie zachodniej wszystkie otwory okienne i drzwiowe są prostokątne.

Elewacja północna posiada lico ceglane. Narożnik północno-wschodni kamienicy wymurowany został w całości z cegły wysoko palonej, co zauważyć można po wschodniej stronie elewacji.

Układ wnętrza jest trzytraktowy. Na poziomie parteru sień zlokalizowano w trakcie przednim przy południowym murze obwodowym, klatkę schodową zaś w środkowej części tylnego traktu. Do mieszkań prowadzą drzwi bezpośrednio z klatki schodowej. Na półpiętrach znajdują się drzwi prowadzące do aneksu sanitarnego. Obecny układ wnętrza kamienicy, choć poddany licznym modyfikacjom w postaci np. wprowadzenia ścian działowych, zbliżony jest do podziałów z początku XX wieku.

Pomieszczenia piwniczne posiadają stropy odcinkowe na belkach stalowych, wyżej budynek w poziomie podzielony został drewnianymi stropami podbitymi sufitymi.

Kamienica posiada drewniane dwubiegowe schody, które wykonano w konstrukcji policzkowej z podstopnicami i w większości z tralkowymi balustradami z profilowanymi poręczami. Na poziomie poddasza tralki zastąpiono krawędziakami. Na najniższą kondygnację prowadzą schody drabiniaste podbite deskami.

W budynek wyposażony został w podłogi drewniane deskowe (w pomieszczeniach mieszkalnych) i ceramiczne. Posadzka ceramiczna złożona z płytek w czarnym i kremowym kolorze znajduje się w sieni na poziomie ulicy Spichrzowej,

posadzka ułożona z cegieł zaś w piwnicy. W pomieszczeniach piwnicznych pojawiają się również lokalnie wylewki cementowe.

W kamienicy występują w większości stolarki okienne skrzynkowe rzadziej krosnowe. W fasadzie znajdują się okna dwudzielne, dwupoziomowe z przesuniętym w górę ślemieniem i dekoracyjnymi słupkami na trzech kondygnacjach oraz jednodelne ze szczelinami poziomymi na poddaszu. W elewacji zachodniej, prócz typu opisanego powyżej, zaobserwować można okna trójdzielne dwupoziomowe w ściętym narożniku oficyny i dwudzielne jednopoziomowe z poziomymi szczelinami w najniższej kondygnacji oficyny. Okna klatki schodowej posiadają poniżej ślemienia szklenie w szczelinie poziomej. Wszystkie stolarki otworowe w elewacji frontowej i duża część w elewacji od strony Wisły pochodzą z czasu budowy kamienicy.

Z tego czasu zachowała się również większość stolarki drzwiowej. W przypadku wnętrz mieszkalnych są to drzwi jednoskrzydłowe osadzone w profilowanych ościeżnicach, wykonane w konstrukcji ramowo-płycinowej. W piwnicy występują drzwi deskowe. W kamienicy zachowały się również drzwi szklone w górnej strefie w szczelinie krzyżowej. Stolarka drzwi wejściowych to drzwi jednoskrzydłowe z nadświetłem w konstrukcji ramowo-płycinowej z dekoracyjnymi guzami. W kilku przypadkach w drzwiach ocalały oryginalne klamki z szyldami. Ciekawym elementem są również emaliowane szyldy z numerami mieszkań zachowane na ościeżnicach drzwi wejściowych.

W kilku pomieszczeniach przetrwały piece kaflowe z bogato zdobionymi drzwiczkami żeliwnymi pochodzące najprawdopodobniej z pierwotnego wyposażenia kamienicy.

Ściany klatki schodowej i sieni pokryte są wtórnymi warstwami wymalowań. Obecnie widoczna jest lamperia w postaci ugrowych prostokątnych półlujęcych w szare ramy. Powyżej lamperii ściany są białe.

Fot. 1. Kamienica przy ul. Spichrzowej 29, elewacja wschodnia. Stan zachowania z sierpnia 2020 roku (fot. Karolina Witkowska).

Fot. 2. Górne kondygnacje wschodniej elewacji kamienicy przy ul. Spichrzowej 29 (fot. Karolina Witkowska).

Fot. 3. Kamienica przy ul. Spichrzowej 29, elewacja północna. Stan zachowania z sierpnia 2020 roku (fot. Karolina Witkowska).

Fot. 4. Detal elewacji wschodniej: gzyms koronujący z gipsową konsolą i listwami profilowanymi (fot. Karolina Witkowska).

Fot. 5. Okno drugiego piętra, elewacja wschodnia kamienicy przy ul. Spichrzowej 29 (fot. Karolina Witkowska).

Fot. 6. Detal okna elewacji wschodniej (fot. Karolina Witkowska).

Fot. 7. Boniowanie parteru z profilowanymi krawędziami (fot. Karolina Witkowska).

Fot. 8. Drzwi wejściowe do kamienicy (fot. Karolina Witkowska).

Fot. 9. Kamienica przy ul. Spichrzowej 29, elewacja zachodnia. Stan zachowania z sierpnia 2020 roku (fot. Karolina Witkowska).

Fot. 10. Kamienica przy ul. Spichrzowej 29, Widok na oficynę boczną od północnego zachodu. Stan zachowania z sierpnia 2020 roku (fot. Karolina Witkowska).

Fot. 11. Przyziemie kamienicy przy ul. Spichrzowej 29, widok od wschodu (fot. Karolina Witkowska).

Fot. 12. Ceramiczna posadzka w sieni (fot. Karolina Witkowska).

Fot. 13. Klatka schodowa ze schodami z balustradą tralkową i balustradą z krawędziaków. Widoczne ugrowo-szare wymalowanie lamperii (fot. Karolina Witkowska).

Fot. 14. Klatka schodowa z widokiem na półpiętro i wejście do aneksu sanitarnego (fot. Karolina Witkowska).

Fot. 15, 16. Wewnętrzne drzwi ramowo-płycinowe i drzwi oszklone (fot. Karolina Witkowska).

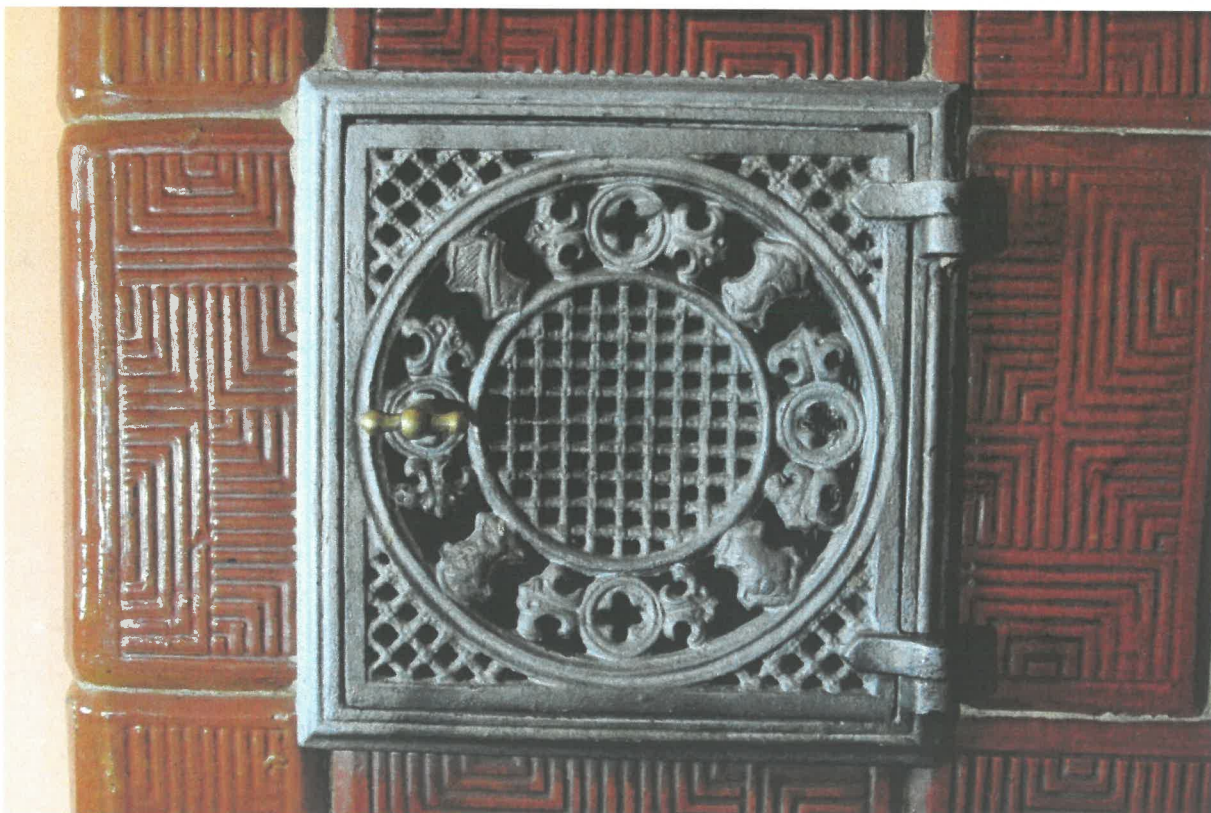
Fot. 17. Zachowana oryginalna klamka z drzwi wewnętrznych (fot. Karolina Witkowska).
Fot. 18. Piec kaflowy zachowany w jednym z pomieszczeń mieszkalnych

Fot. 19. Ościeże z emaliowanym szyldem z numerem mieszkania (fot. Karolina Witkowska).

Fot. 20. Zachowane żeliwne drzwiczki pieca kaflowego (fot. Karolina Witkowska).

Fot. 21. Zachowane żeliwne drzwiczki pieca kaflowego (fot. Karolina Witkowska).

Fot. 22. Stan zachowania przykładowych pomieszczeń

Fot. 23. Stan zachowania przykładowych pomieszczeń

Fot. 24. Pomieszczenie piwniczne z widocznymi różnymi rozmiarami zastosowanych cegieł (fot. Karolina Witkowska).

Fot. 25. Posadzka ceramiczna w piwnicy (fot. Karolina Witkowska).

4.0. Technika i technologia wykonania.

Budynek murowany z cegły ceramicznej pełnej na fundamentach ceglano kamiennych. Murowany na prawe wapienna z wysoko palonej cegły. Na poziomie parteru tynkowany z bogatą wyprawą sztukatorską wyżej elewacja ceglana z rozbudowanymi sztukatorskimi obramieniami okien i gzymsem okapowym wspartym na konsolach. Budynek o więźbie drewnianej, jętkowej z dwuspadowym dachem krytym od zachodu dachówką karpiówką, od wschodu papą.

Dół kamienicy od fronty tynkowany, tynkiem cementowo-wapiennym, dekoracja sztukatorska o podobnym charakterze ale wyraźnie wyższych parametrach mechanicznych. Niemalowany.

Stolarki otworowe od frontu drewniane, skrzynkowe (dwurzędowe, dwudzielne). W całości zachowane. Od tyłu zachowana jedynie część oryginalnych stolarek w klatce schodowej i na strychu, krosnowe. Stolarki klatki powtarzają podziały i plastykę okien elewacji z dodatkowym szprosowym podziałem w dolnych skrzydłach. Drzwi wejściowe, drewniane trój płycinowe, płyciny o ściętych narożach, dekoracja w postaci guzów.

Stropy piwnic w postaci kapy pruskiej, pozostałe drewniane, w piwnicach posadzki ceglane, obecnie częściowo zalane cementem, powyżej drewniane, w holu płytki czarno – żółte układane w karo.

Schody drewniane dwubiegowe powrotne z podestami, balustrada z ozdobnymi tralkami i toczonymi słupkami na początku biegu.

We wnętrzach tynki naturalne wapienne lub wapienno-cementowe, podbitki sufitowe z zaprawy wapiennej na trzcinie. Brak dekoracji malarskich i sztukatorskich.

4.1. Kolorystyka obiektu, stratygrafia warstw technologicznych¹⁶.

Tynki i dekoracja sztukatorska od frontu pierwotnie nie były malowane. Ściany szczytowe oraz elewacja tylna były pierwotnie tynkowane, o czym świadczy zarówno dokumentacja fotograficzna jak i zachowane wyprawy tynkarskie, pierwotne i wtórne obecnie malowane na odcień wysyconego złamanego różu. Wcześniejsze tynki także malowane były na różowo, nie ma podstaw do stwierdzenia, że jest to pierwotna kolorystyka budynku gdyż na fotografiach, łącznie z podbarwianymi budynek wygląda na jasny, jednocześnie zgadza się zielona (turkusowa) kolorystyka okien.

Drzwi zewnętrzne oraz okna od frontu malowane były pierwotnie na kolor turkusowy, użyto farby na bazie naturalnego oleju (reakcja zmydlania w NaOH), prawdopodobnie lnianego. Na oryginalnych oknach od tyłu zdefiniowanie koloru było utrudnione ze względu na ich stan zachowania.

Wtórne stolarki okienne na tylnej elewacji mają w większości kolor biały (farba współczesna).

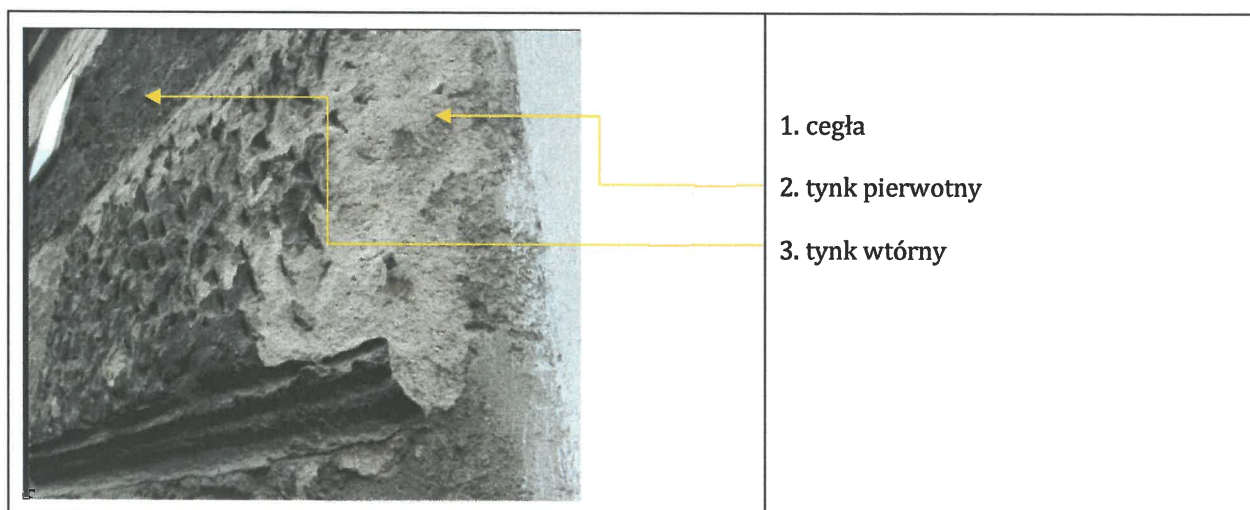
Ściany w pomieszczeniach pokryto tynkiem wapiennym lub wapienno-cementowym, w pomieszczeniach w pierwszej warstwie malowane są na biało, w klatce schodowej ze względu na przeprowadzane naprawy nie udało się ustalić pierwotnej kolorystyki. Sufity i podsufitki malowane na biało.

Balustrady schodów podobnie jak policzki w malowane były na kolor czerwono-brązowy w partii policzków wengi oraz słupków i jasny szaro-oliwkowy w partii tralek.

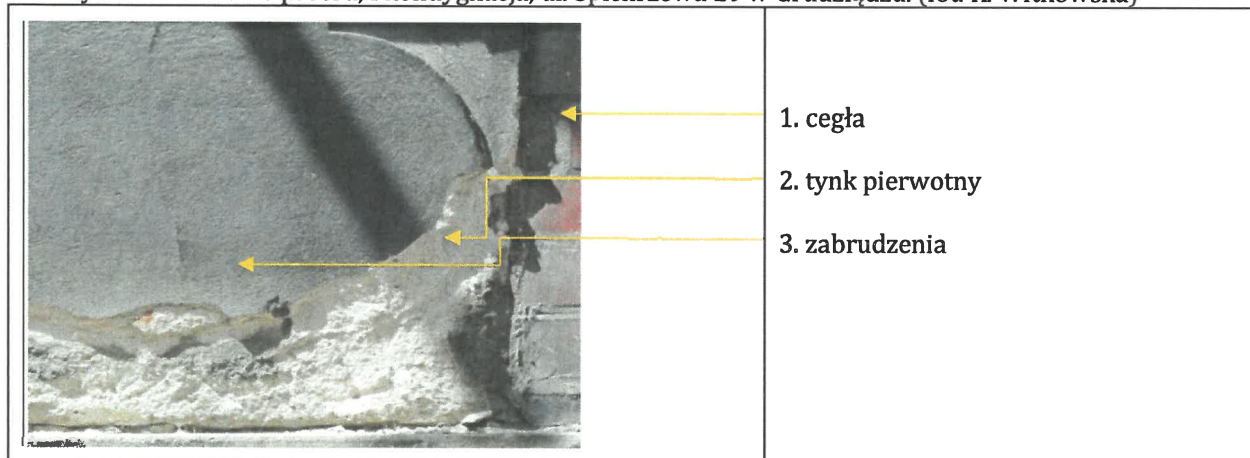
Na ten sam kolor malowane były wewnętrzne stolarki drzwiowe.

Deski podłogowe z naturalnego drewna, pierwotnie prawdopodobnie zabezpieczonego olejem schnącym lub woskiem.

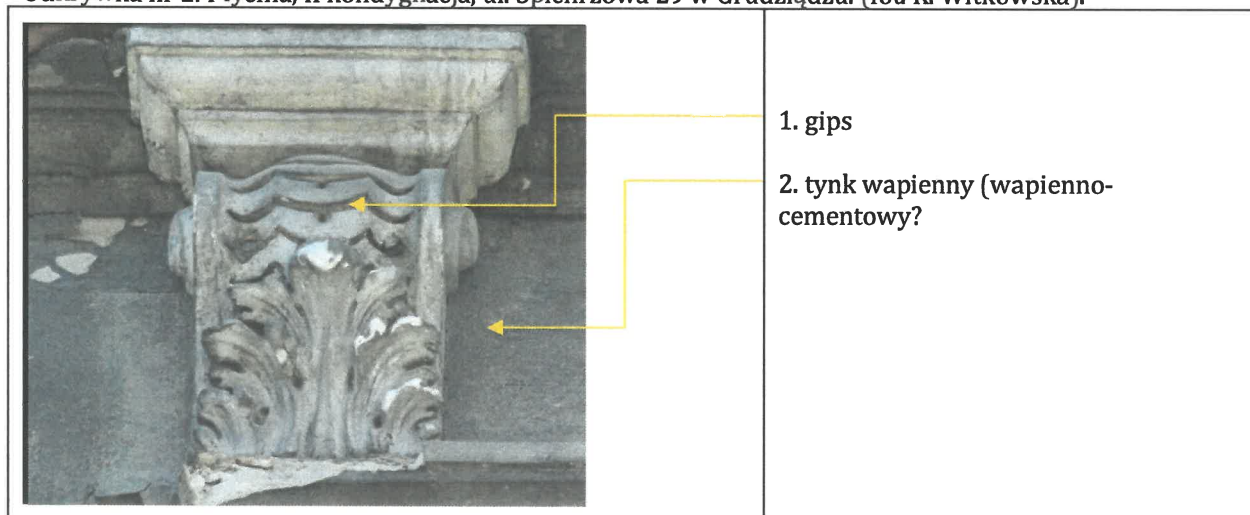
¹⁶ Dla czytelności opisu nie oznaczano NCS dla warstw wtórnych.

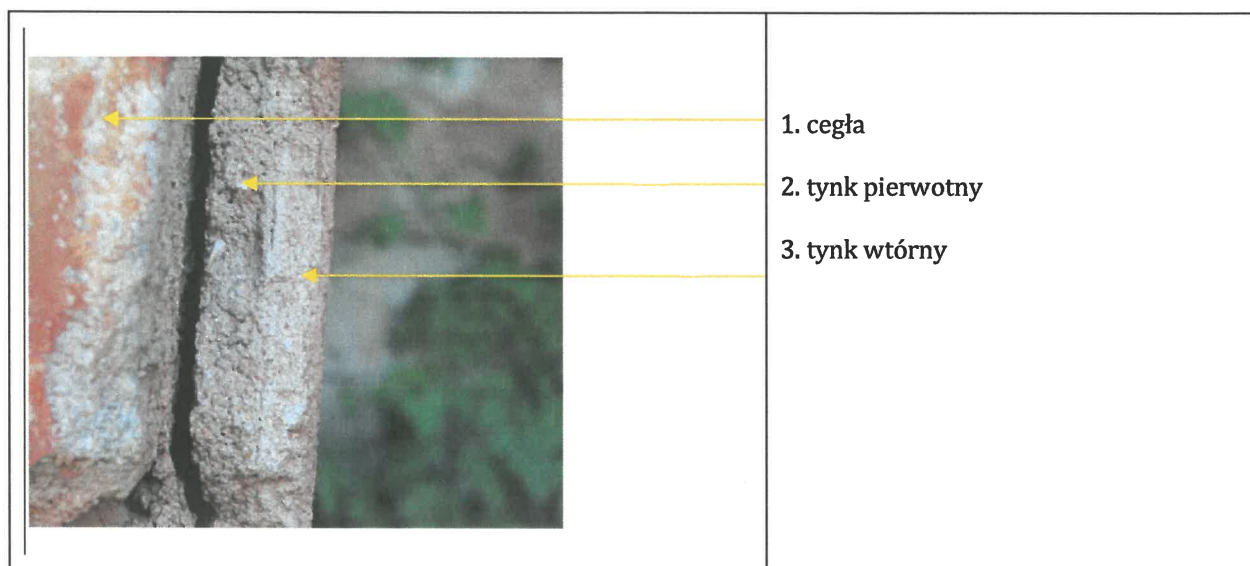
Odkrywka nr 1. Bonie pareru, I kondygnacja, ul. Spichrzowa 29 w Grudziądzu. (fot. K. Witkowska)

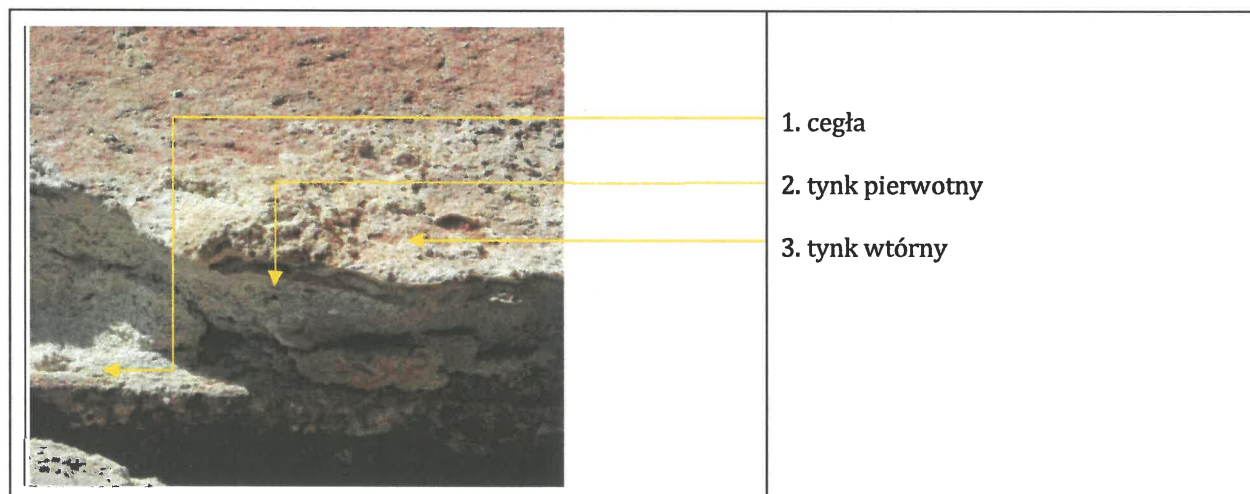
Odkrywka nr 2. Płycina, II kondygnacja, ul. Spichrzowa 29 w Grudziądzu. (fot. K. Witkowska).

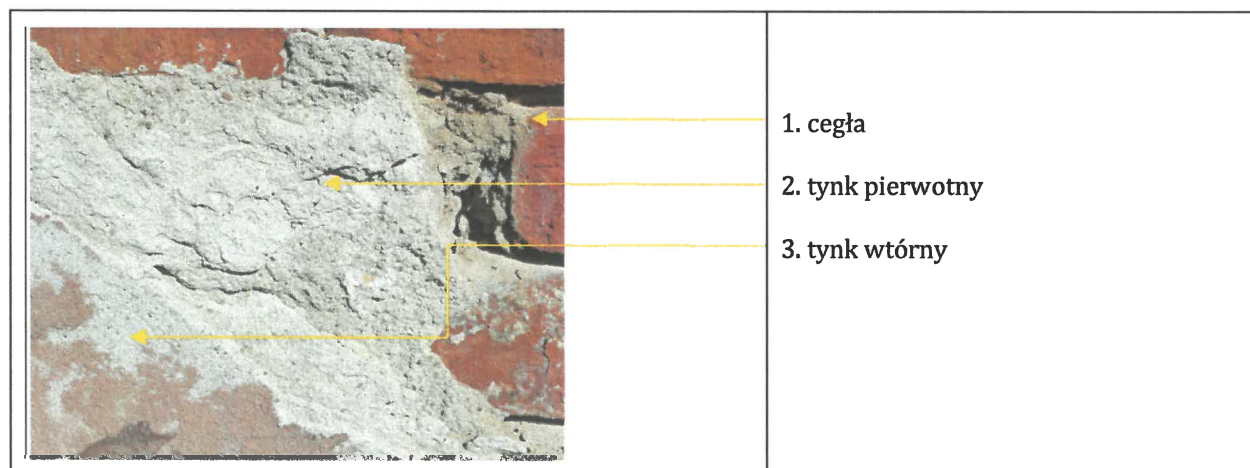
Odkrywka nr 3. Konsola, IV kondygnacja, ul. Spichrzowa 29 w Grudziądzu. (fot. K. Witkowska).

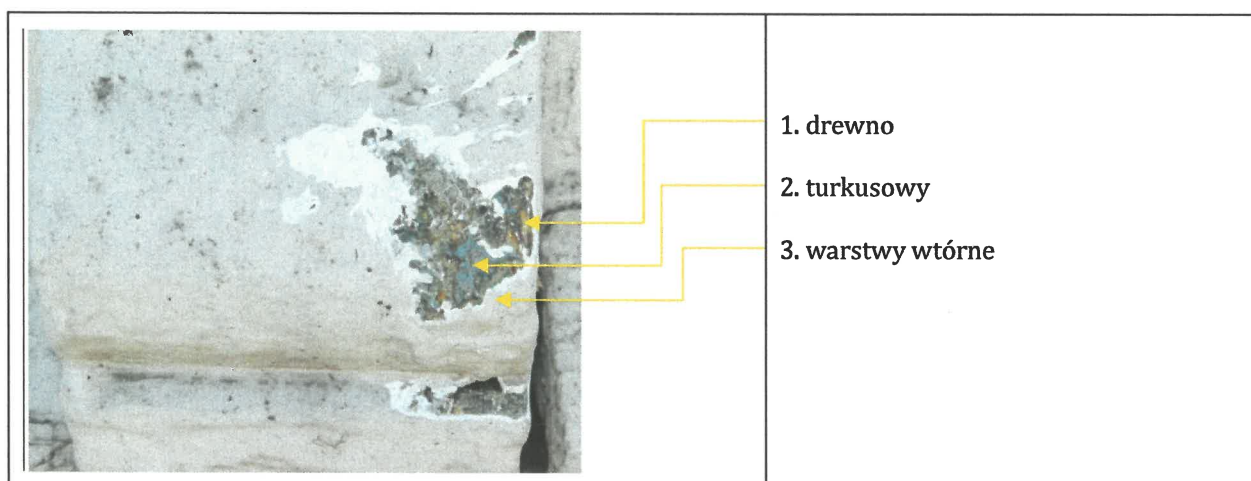
Odkrywka nr 1. Elewacja frontowa, ul. Spichrzowa 34 w Grudziądzu. (fot. Karolina Witkowska).

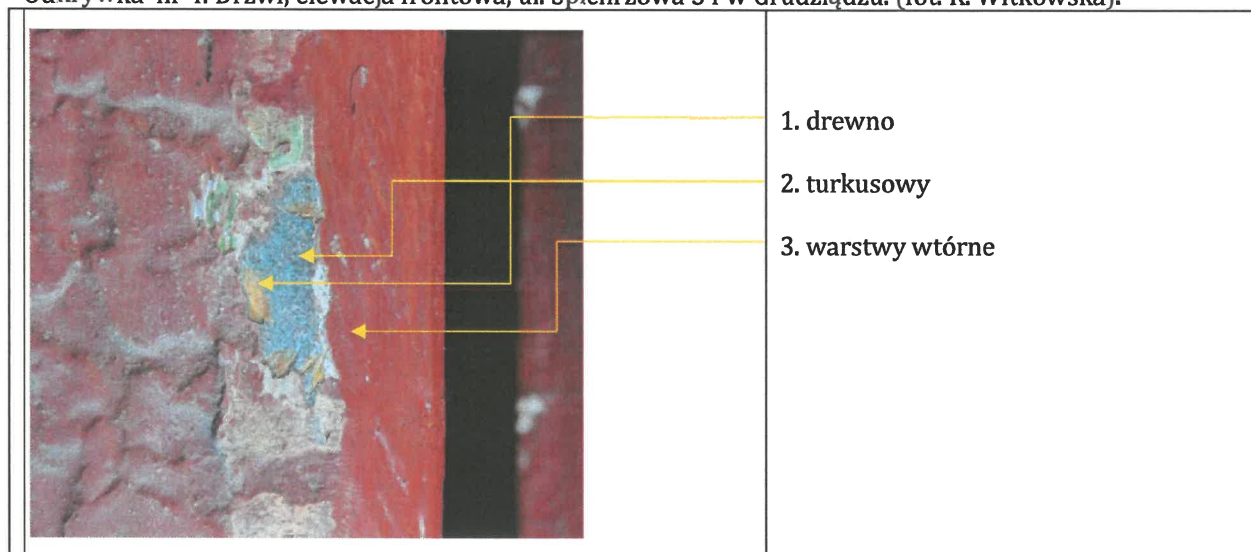
Odkrywka nr 2. Elewacja tylna, ul. Spichrzowa 34 w Grudziądzu. (fot. Karolina Witkowska).

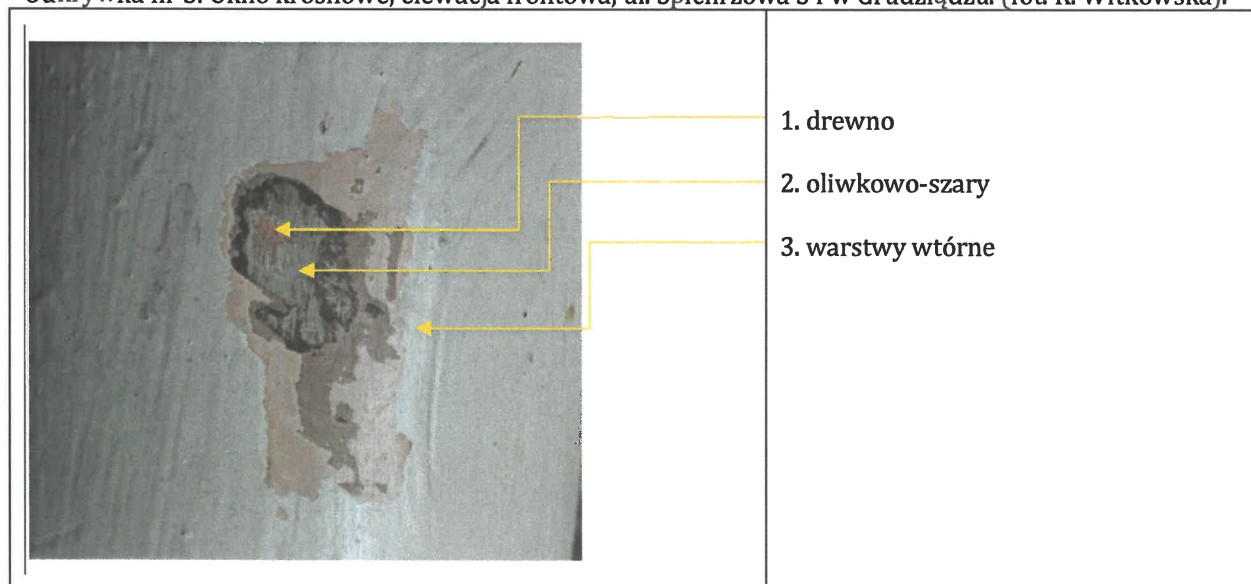
Odkrywka nr 3. Elewacja północna, ul. Spichrzowa 34 w Grudziądzu. (fot. Karolina Witkowska).

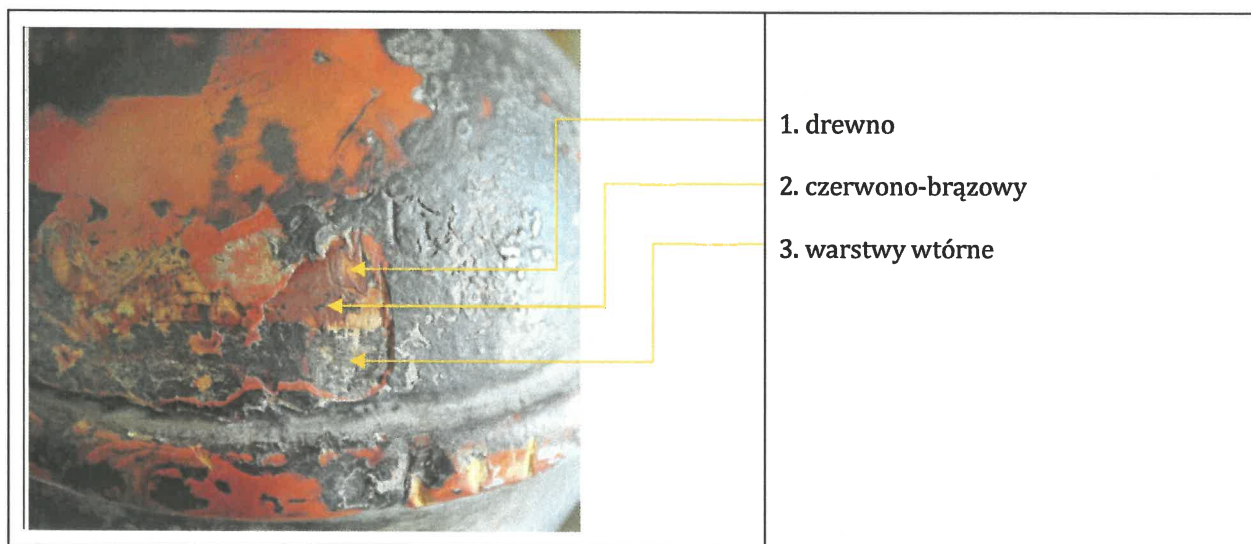
Odkrywka nr 4. Drzwi, elewacja frontowa, ul. Spichrzowa 34 w Grudziądzu. (fot. K. Witkowska).

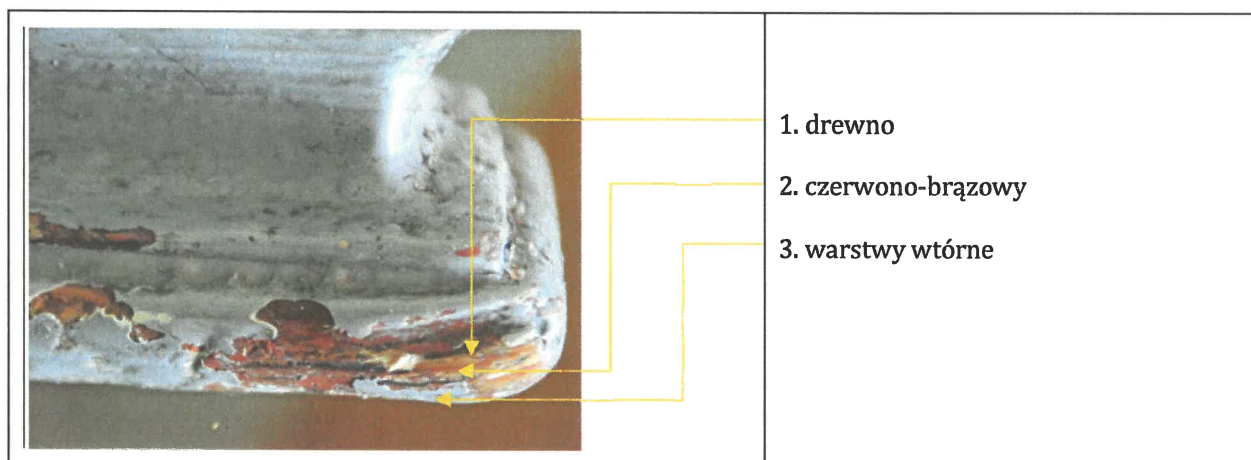
Odkrywka nr 5. Okno krosnowe, elewacja frontowa, ul. Spichrzowa 34 w Grudziądzu. (fot. K. Witkowska).

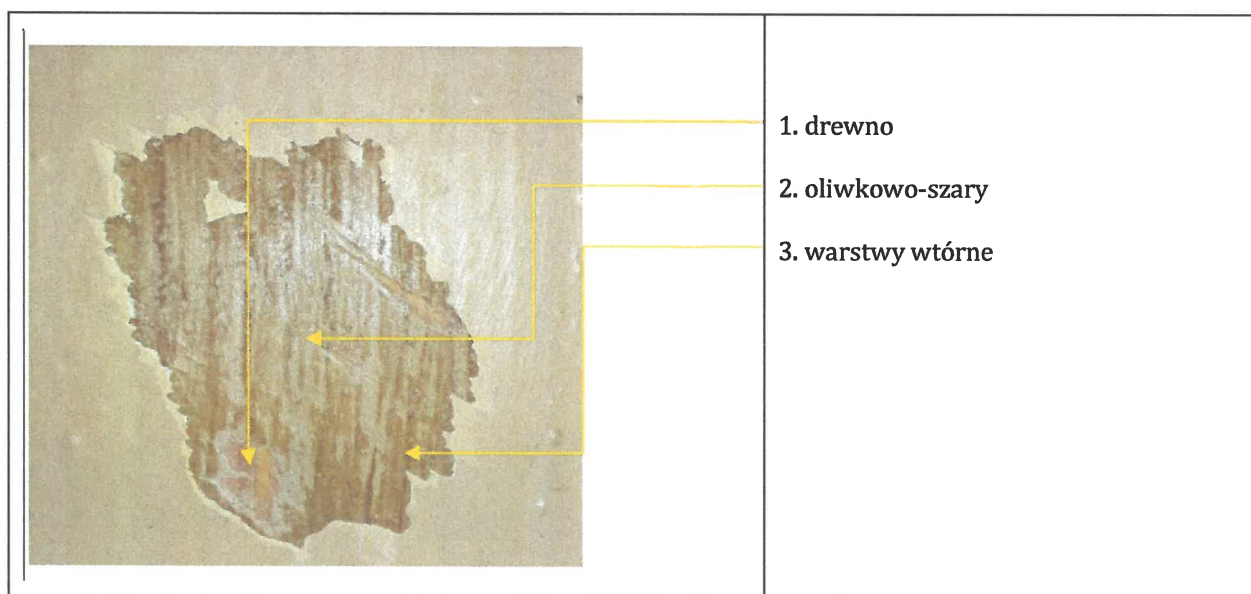
Odkrywka nr 6. Tralka schodów, I kondygnacja, ul. Spichrzowa 34 w Grudziądzu. (fot. K. Witkowska).

Odkrywka nr 6. Tralka schodów, I kondygnacja, ul. Spichrzowa 34 w Grudziądzu. (fot. K. Witkowska).

Odkrywka nr 6. Tralka schodów, I kondygnacja, ul. Spichrzowa 34 w Grudziądzu. (fot. K. Witkowska).

Odkrywka nr 6. Tralka schodów, I kondygnacja, ul. Spichrzowa 34 w Grudziądzu. (fot. K. Witkowska).

Proponowane rozwiązania kolorystyczne dla budynku przy ulicy Spichrzowej 34 w Grudziądzu.

Element	Kolor/ według wzornika NCS:
ELEWACJE	
Tynki elewacji zachodniej i ścian szczytowych	NCS: S 4020-Y70R/4020-Y60R/3020-Y70R/3020-Y60R (kolory do wykonania prób)
Detal sztukatorski elewacji frontowej	NCS: S 2002-Y50R/2005-Y20R/2005-Y10R/2010-Y10R (kolory do wykonania prób)
Stolarki otworowe drzwiowe elewacji frontowej i tylnej	NCS: S 4020-B70G/ NCS: S 4020-B50G (kolory do wykonania prób)
Stolarki otworowe okienne elewacji frontowej i tylnej	NCS: S 4020-B70G/ NCS: S 4020-B50G (kolory do wykonania prób)
WNĘTRZE	
Balustrady schodów	Słupki i wangi NCS: S 4050-Y70R/S 4050-Y80R Tralki: NCS: 2010-G70Y/S 3010-G40Y (kolory do wykonania prób)
Stopnie schodów, podłogi	drewno naturalne
Podłogi klatki	Płytki czarno – żółte układane w karo
Ściany klatki schodowej	Zidentyfikowano jedynie warstwy wtórne, proponuje się wprowadzić kolor zbliżony do koloru naturalnego tynku
Drzwi wewnętrzne	Tralki: NCS: 2010-G70Y/S 3010-

	G40Y (kolory do wykonania prób)
Ściany pokoi	NCS: S 1002-Y
podsufitki	NCS: S 1002-Y

4.2. Badania cegieł i zapraw, stratygrafia warstw technologicznych.

ANALIZA CHEMICZNA ZAPRAW

Do analizy otrzymano 9 próbek zapraw z elewacji frontowej, tylnej i wnętrza budynku, które suszono do stałej masy w temperaturze 60°C przez 24h, a następnie studzono w eksykatorze. W celu oznaczenia części nierozpuszczalnych w 2-molowym kwasie chlorowodorowym, odważono w zlewkach o pojemności 500 cm³ około 7 g każdej próbki i następnie zalano 2M roztworem HCl w ilości 50 cm³ na 1 g próbki. Tak przygotowane zawiesiny pozostawiono na 24 godziny pod przykryciem, od czasu do czasu mieszając. W tym czasie przygotowano twarde sączki: wysuszono do stałej masy w temperaturze 105°C i zważono na wadze analitycznej. Po 24h mieszaninę przeniesiono ilościowo na sączek. Następnie sączek suszono wraz z kruszywem do stałej masy w temperaturze 105°C. Obliczono zawartość spoiwa i kruszywa oraz stosunek wagowy spoiwa do kruszywa. Pozostałość, która nie uległa rozтворzeniu w kwasie poddano analizie mikroskopowej.

WYNIKI BADAŃ ZAPRAW

W obrębie elewacji frontowej zidentyfikowano trzy rodzaje zapraw, przy czym dwie bardzo do siebie zbliżone: murarską zaprawę wapienną oraz ciepło szare zaprawy tynkarską i sztukatorską. Na elewacji tylnej zidentyfikowano zaprawę murarską oraz zbliżone do niej właściwościami i wyglądem fragmenty tynku i cementowo wapienny tynk wtórny. Obok zapraw historycznych występowały naprawy i szlichty cementowe.

Konsole podokapowe wykonane zostały z gipsu sztukatorskiego .

We wnętrzu na ścianach zidentyfikowano obok wtórnych napraw gipsowych zaprawę murarską identyczną z zewnętrzną oraz tynk wapienny lub wapienno-cementowy. Na strychu zastosowano tynk tego samego typu, nałożony cieniej i z mniejszą starannością. W piwnicach miejscowo występuje cegła o większych rozmiarach, ręcznie robiona, pochodząca ze zrębów wcześniejszego budynku, zaprawy w piwnicach mają zbliżony skład do wyższych partii muru choć wydają się mieć niższą wytrzymałość mechaniczną.

WYNIKI BADAŃ CEGIEŁ

Stopień zasolenia cegieł w niższych partiach muru ustalono na 1,57-1,76 %. Badanie wykonano metodą konduktometryczną. Podwyższoną zawartość soli można łączyć z przenikaniem z gruntu soli stosowanych do odladzania nawierzchni dróg.

Tabela 1. Opis makroskopowy i fotografie mikroskopowe próbki 1.

Opis makroskopowy próbki 1			
miejsce pobrania		elewacja zachodnia	
materiał		tynk oryginalny;	
reakcja z 2M roztworem HCl		reakcja umiarkowana;	
kolor		beżowy;	
struktura		dominująca piaskowa, częściowo żwirowa;	
tekstura		bezładna;	
spoistość		zwięzła;	
spoiwo		Wapienno-cementowe, kontaktowe;	
kruszywo		kwarc przeźroczysty i mleczny, również w odcieniu żółtym i różowym, niewielki dodatek okruchów skał nieprzeźroczystych (do 4 mm), sporadycznie występujące włókna roślinne, skupienia wapna(do 2 mm); dominują ziarna dobrze obtoczone, nieliczne włókna roślinne;	
ANALIZA CHEMICZNA			
Nr próbki	Pozostałość ulegająca roztworzeniu w 2M HCl [%]	Pozostałość nieulegająca roztworzeniu w 2M HCl [%]	Stosunek wagowy spoiwa do kruszywa
1	25,02	74,98	1 : 3

Fotografie mikroskopowe zaprawy

Fotografie mikroskopowe zaprawy po rozтворzeniu w HCl

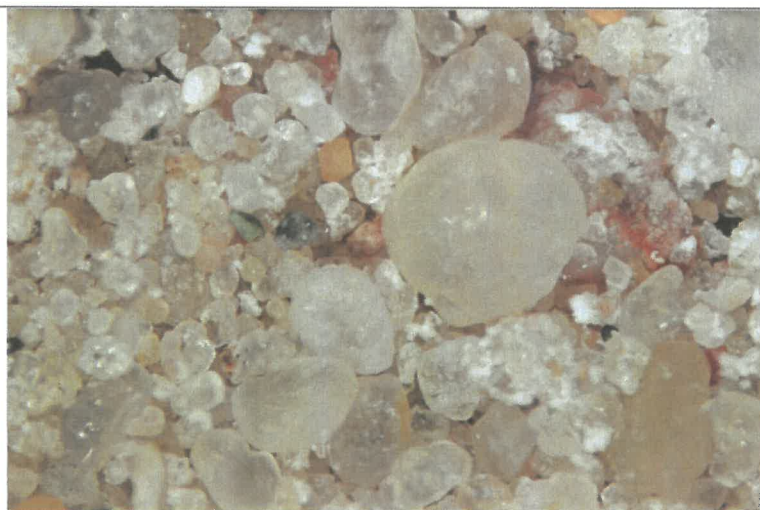
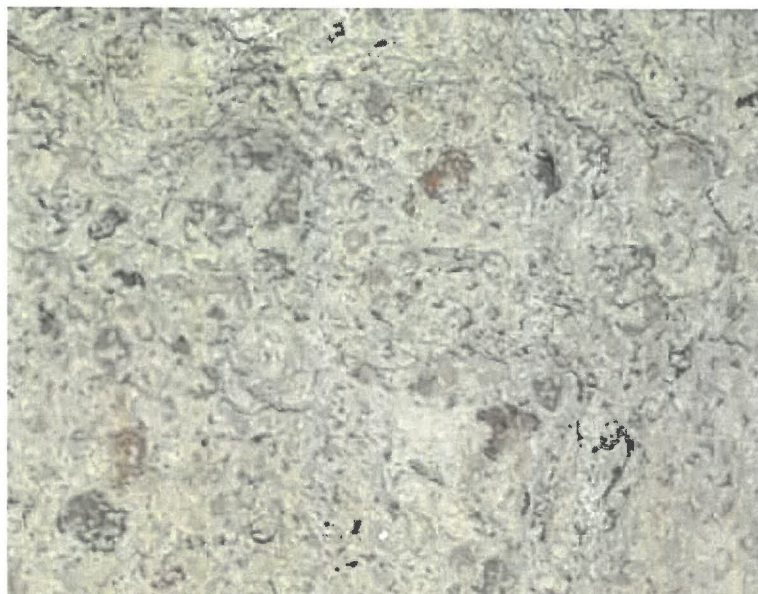

Tabela 2. Opis makroskopowy i fotografie mikroskopowe próbki 2.

Opis makroskopowy próbki 2			
miejsce pobrania		elewacja wschodnia	
materiał		sztukaterie	
reakcja z 2M roztworem HCl		reakcja umiarkowana;	
kolor		beżowy;	
struktura		dominująca piaskowa, częściowo żwirowa;	
tekstura		bezładna;	
spoistość		zwięzła;	
spoiwo		wapienno-cementowe, kontaktowe;	
kruszywo		kwarc przeźroczysty i mleczny, również w odcieniu żółtym i różowym, niewielki dodatek okruchów skał nieprzeźroczystych (do 4 mm), sporadycznie występujące włókna roślinne, skupienia wapna(do 2 mm); dominują ziarna dobrze obtoczone;	
ANALIZA CHEMICZNA			
Nr próbki	Pozostałość ulegająca roztworzeniu w 2M HCl [%]	Pozostałość nieulegająca roztworzeniu w 2M HCl [%]	Stosunek wagowy spoiwa do kruszywa
1	27,78	72,22	1 : 2,6

Fotografie mikroskopowe zaprawy

Fotografie mikroskopowe zaprawy po rozтворzeniu w HCl

5.0. Stan zachowania i przyczyny zniszczeń.

Stan zachowania elewacji frontowej (zachodniej) budynku przy ulicy Spichrzowej 29 w Grudziądzu pod względem technicznym i konstrukcyjnym jest stosunkowo dobry, niestety dekoracja sztukatorska nie zachowała się w całości. W najgorszym stanie są bonie parteru i górna część rozbudowanego gzymsu wieńczącego, która w całości uległa zniszczeniu. Część detalu boni wykonana została wtórnie i ma bardziej miękki rysunek rustyki. Zachowany detal ma wyraźny niezatarty rysunek i w większości kwalifikuje się do zachowania *In situ*. Pierwotny wystrój architektoniczny pozostaje czytelny i można go odtworzyć na podstawie zachowanych detali i projektu architektonicznego z 1903 roku. Na górnych kondygnacjach odsłonięta cegła jest zdrowa, jedynie lekko zabrudzona, miejscowo brakuje fugi. Na parterze cegła miejscowo jest uszkodzona i zdeintegrowana na skutek działania wilgoci, soli rozpuszczalnych w wodzie i zmiennych warunków pogodowych.

Od frontu zachowały się drzwi zewnętrzne w stanie ogólnie dobrym, u góry rama rozchodzi się i drzwi będą wymagać napraw stolarskich. Drewno z licznymi niewielkimi ubytkami w partii detalu i uszkodzeniami drewna. W dolnej partii na skutek działania wilgoci profile są wyoblone i zatarte. Drzwi pokryte są licznymi warstwami wtórnej farby.

Od frontu zachowały się wszystkie okna skrzynkowe, z dużym prawdopodobieństwem z czasów budowy kamienicy. Ich stan jest dobry, kwalifikują się do renowacji, notuje się nieliczne ubytki drewna, delikatne wyoblenie profili oraz nagromadzenie wtórnych warstw technologicznych uniemożliwiających domknięcie skrzydeł. Jedynie jedno okno miało silnie zbutwiałą ramę. Co istotne większość szkielek ma charakter zabytkowy. Zabytkowe i w stanie pozwalającym na renowację i zachowanie oryginału są także okna strychu i klatki schodowej. Pozostałe okna są wtórne, współczesne.

Na tylnej elewacji oraz ścianach szczytowych zachowały się głównie wtórne tynki malowane na odcień wysyconego złamanego różu. Są spękane, w dolnych partiach w większości odspojone lub całkowicie odpadły. Odsłonięta cegła jest zdrowa, miejscowo brakuje fugi. Dolne partie murów objęte są kolonizacją biologiczną.

Elementy stalowe wzmacniające narożniki objęte są korozją tlenkową, wymagają oceny konstruktorskiej.

Nie zachowały się oryginalne drzwi, zastąpione prostymi deskowymi oraz współczesnymi. Wymieniono także większość okien nie zachowując spójnej stylistyki.

Taras ma popękaną i poprzerastaną roślinnością wylewkę cementową. Mur oporowy pozbawiony jest tynków, spoina w większości jest osłabiona lub wypłukana.

Wieżba zachowana jest w stanie zadowalającym. Została poddana częściowej naprawie. M.in. częściowo wymieniono deskowanie pod dachem płaskim. Elementy osłabione przez szkodniki drewna należy wzmocnić strukturalnie i mechanicznie poprzez dobicie dodatkowych elementów nośnych. Uszkodzone w więcej niż 30% wymienić. Dach jest w stanie dobrym, został naprawiony z zastosowaniem jednokolorowej dachówki. Można rozważyć wprowadzenie izolacji, z zachowaniem dylatacji dla ochrony drewna przed wilgocią. System rynien i rur spustowych został wymieniony wraz z remontem dachu. Mimo naprawy dachu do budynku dostają się gołębie. Bytowanie ptaków przyczynia się do degradacji materiałów na drodze chemicznego oddziaływania kwaśnych odchodów zalegających na niemal wszystkich płaszczyznach strychu.

Stan zachowania klatki schodowej jest stosunkowo dobry, balustrada schodów zachowała się niemal w komplecie, brakuje pojedynczych tralek, głównie w górnym biegu schodów. Stopnie są delikatnie wyoblone, a na pozostałych elementach notuje się drobne ubytki, zarysowania, wgniecenia. Całość była wielokrotnie przemalowywana. W związku z licznymi remontami nie zachował się pierwotny wystrój malarski ścian. Zachowały się także w większości drzwi wewnętrzne do mieszkań, łącznie z emaliowaną numeracją. W niewielkim stopniu uszkodzone mechanicznie (zarysowania, drobne ubytki) i wielokrotnie przemalowane.

Stan zachowania i pomieszczeń mieszkalnych jest zły, poprzez liczne remonty i przekształcenia zatraciły one swój pierwotny charakter. Przeciekanie dachu spowodowało uszkodzenia w partii stropów wyższych kondygnacji. Zachowała się w większości stolarka drzwiowa łącznie z framugami i maskownicami, a nawet okuciami i klamkami. Podobnie jak na klatce schodowej drzwi są jedynie w niewielkim stopniu

uszkodzone mechanicznie (zarysowania, drobne ubytki) i wielokrotnie przemalowane. W mieszkaniach zachowały się także zabytkowe piece, z żeliwnymi drzwiczkami o rzadko spotykanych zdobieniach, w tym jeden o przestrzennie formowanych kaflach.

6.0. Wytyczne konserwatorskie.

Celem prac konserwatorskich jest zabezpieczenie i utrwalenie substancji zabytku poprzez usunięcie przyczyn destrukcji, naprawę i przywrócenie materiałom ich pierwotnych właściwości i funkcji ze szczególnym uwzględnieniem zachowania oryginalnej substancji zabytkowej oraz stworzenia wytycznych dla przyszłych działań mogących przynieść poprawę bezpieczeństwa i estetyki obiektu oraz umożliwić jego użytkowanie bez szkody dla odbioru obiektu w kontekście zabudowy ulicy Spichrzowej. Mimo braku indywidualnego wpisu do rejestru wnętrza obiektu także powinny stanowić obiekt troski by nie zatracić unikalnego charakteru dawności.

Szczególnej ochronie powinny podlegać elewacja frontowa z zachowanymi wyprawami sztukatorskimi, oryginalne stolarki otworowe, a także elementy drewniane klatki schodowej.

Od frontu należy usunąć wtórne ingerencje, w tym wtórne wyprawy sztukatorskie w partii boniowania i zrekonstruować brakujące elementy pierwotnego wystroju architektonicznego wzorując się na zachowanym detalu oraz projekcie z 1903 roku (gzyms szczytowy). Od strony zachodniej i na ścianach szczytowych należy zachować przywrócić tynki na całości elewacji.

Ze względu na planowane przekształcenie funkcji budynku na biurowo-usługowe konieczne mogą się okazać przekształcenia wewnątrz budynku, powinny one jednak być ograniczone do minimum i obejmować głównie ścianki działowe (przy czym ich przebieg powinien być zaznaczony na posadzce) i wtórne przegrody. W przypadku konieczności wprowadzenia udogodnień dla osób niepełnosprawnych można rozważyć wprowadzenie windy w południowo zachodnim narożniku budynku, naprzeciwko wejścia głównego. Wysokość piwnic pozwala na użytkowanie ich bez zmian w strukturze architektonicznej budowli.

Przed przystąpieniem do prac remontowo – konserwatorskich mury należy osuszyć, w razie konieczności wprowadzić prawidłową izolację przeciw wilgociową. Zaleca się izolację pionową z użyciem szlamów mineralnych i mat ochronnych, ewentualnie foli kubełkowej. Miejsca objęte kolonizacją biologiczną należy zdezynfekować. Poleca się

użycie głęboko penetrujących nie toksycznych preparatów, np. ASG firmy Spranda bądź tożsamy.

ELEWACJA FRONTOWA:

MURY I WYPRAWY SZTUKATORSKIE:

Po rozłożeniu rusztowań należy zabezpieczyć teren prac oraz wykonać dodatkową dokumentację fotograficzną. Bezwzględnie należy zachować oryginalne wyprawy sztukatorskie tam gdzie są one dobrze zachowane i jedynie wybrudzone. Usunąć można tylko najbardziej zmurszałe i zniszczone fragmenty bezpośrednio przy ziemi, partie wyraźnie odspojone oraz wtórne ingerencje.

Fragmenty elewacji ceglanych należy wymyć lub oczyścić laserowo, ewentualnie metodą pudrowania czy suchego lodu, na koniec oczyścić sprężonym powietrzem. Przy czym w miesiącach ciepłych zaleca się oczyszczanie na mokro, wspomagane metodami chemicznymi jako najbardziej efektywne. Usunięcie porostów i śladów zapraw bez naruszania spieku na XIX wiecznej cegle jest niezwykle trudne i może być nieosiągalne metodami ścierno strumieniowymi (suchymi) oraz laserem. Na podstawie oceny stanu zachowania należy przeprowadzić konieczne naprawy murów. Zdezintegrowane cegły wymienić lub wzmocnić strukturalnie preparatem krzemoorganicznym, np. KSE 300, firmy Remmers, a miejsca największych ubytków uzupełnić lub przemurować. Do przemurowań należy użyć cegły o wielkości i właściwościach zbliżonych do oryginału (punkt 4) i zapraw wapiennych z przymieszkami hydraulicznymi, np. KP1 firmy Schwepa (lub inne spełniające kryterium tożsamości). Uszkodzone w niewielkim stopniu cegły należy uzupełnić materiałami imitującymi cegłę ceramiczną, przy czym należy zwrócić uwagę, że cegła maszynowa, silnie spieczona ma bardzo gładką powierzchnię i gotowe mieszanki do uzupełniania ubytków w ceglach, np. firmy Schwepa, Remmers lub Optholith mogą mieć zbyt wysokie frakcje kruszywa. Należy samodzielnie przygotować zaprawy np. na bazie cementu portlandzkiego z wypełniaczami z mączki ceglanej i piasku kwarcowego z dodatkiem żywicy

redyspergowalnych lub poszukać produktu o odpowiadających cegle parametrach zarówno pod kątem właściwości fizyko-mechanicznych jak i wizualnym. W narożnikach uzupełnienia wymagają zbrojenia drutem z materiałów nierdzewnych. Scalenia kolorystyczne można wykonać na bazie farb krzemianowych lub podbarwianych pigmentami wodnych dyspersji żywic akrylowych. Fugę uzupełnić zaprawą na bazie wapna. Jako optymalne zaleca się zastosowanie wysoce elastycznych wapiennych zapraw mineralnych o przyczepności rzędu $0,08\text{N/mm}^2$ i wytrzymałości na ścislenie oscylującej około $1,0\text{ N/mm}^2$, np. KP1 firmy Schwepa, lub modyfikowanych dodatkiem piasku rzecznych zapraw renowacyjnych np. firmy Ophtholith, Mapei (seria Antique) lub Remmers, ze świadomością zastosowania w nich domieszek hydraulicznych w postaci trasy, puzzolany lub cementu portlandzkiego. Dopuszcza się wybór innych materiałów przy zachowaniu parametru równoważności. Fugę należy barwić zgodnie z kolorystyką oryginału. W razie konieczności miejscowo uzupełnienia w partii fugi można scalić kolorystycznie zużyciem laserunkowych farb krzemianowych lub farb kazeinowo-wapiennych.

Oryginalny detal architektoniczny należy w jak największym stopniu zachować i uzupełnić zgodnie z charakterem oryginału. Zachowane sztukaterie należy oczyścić z nawarstwień zgodnie z technologią przyjętą na podstawie prób (mycie, oczyszczanie przetwornicami pary wodnej wspomagane metodami mechanicznymi, oczyszczanie laserowe, metodą pudrowania lub suchego lodu). Odspojone fragmenty gzymsów, opasek i boniowania zaleca się kotwić mechanicznie z zastosowaniem prętów z materiałów nierdzewnych i podkleić lekkimi zaprawami iniekcyjnymi. Powierzchniowo zdeintegrowane zaprawy należy wzmocnić, np. preparatem Calosil E-25 bądź KSE 300 (konieczność sezonowania w podwyższonej wilgotności). Oględziny wskazują na bardzo dobry stan zachowania sztukaterii jednak w przypadku fragmentów zachowanych w gorszym stanie gdzie zaprawy odspajają się w całości, a szlichty cementowe z nawarstwieniami odrywają powierzchnie oryginalnych wypraw dopuszcza się całkowitą rekonstrukcję detali na podstawie szablonów zdjętych z dobrze zachowanych fragmentów. Szablony należy zdejmować po oczyszczeniu detalu z wtórnych warstw technologicznych. Po wykonaniu szablonów rekonstrukcję brakujących fragmentów gzymsów i opasek należy wykonać tradycyjnymi technikami

sztukatorskimi, metodą ciągnięcia w odpowiednio przygotowanych zapraw dobranych do koloru oryginału. W warstwach podkładowych dopuszcza się zastosowanie gotowych zapraw sztukatorskich przeznaczonych do obiektów zabytkowych np. firmy Schwepa, Haering, Mapei (seria Antique), Optholith, Remmers. W warstwach zewnętrznych zaprawa kolorem i fakturą musi być dobrana do charakteru oryginału. Drobne ubytki należy zrekonstruować z ręki.

Gzyms należy zrekonstruować dopasowując się do form wyznaczonych przez cegły. Fotografia archiwalna ani projekt z 1903 roku nie rozstrzygają czy miał on formy geometryczne (prostokątne), czy górna część była formowana w postaci wypukłego półwałka (ANEKS 2)

W przypadku boniowania dopuszcza się zdjęcie formy silikonowej w płaszczu gipsowym lub poliestrowym z dobrze zachowanej i oczyszczonej płyciny oraz wykonanie odlewów w zaprawie mineralnej na bazie wapna z przymieszkami hydraulicznymi. Odlewy należy montować na elewacji metodą wklejania na zaprawę mineralną (na bazie wapna z przymieszkami hydraulicznymi), można dodatkowo kotwić przy użyciu kotw z materiałów nierdzewnych. Uzupełnienia należy barwić w masie na kolor oryginału.

Scalanie kolorystyczne można wykonać przy użyciu wysoce paro przepuszczalnych farb krzemianowo-zolowych lub krzemianowych zgodnie z kolorem oryginału.

Niepotrzebne kable należy usunąć potrzebne ukryć w fudze i pod sztukateriami.

Skrzynkę gazową należy wymienić na nową, malowaną w macie na kolor złamanej czerni.

ELEWACJA ZACHODNIA I ŚCIANY SZCZYTOWE:

MURY I TYNKI:

Po rozłożeniu rusztowań należy zabezpieczyć teren prac oraz wykonać dodatkową dokumentację fotograficzną. Wtórne tynki należy usunąć podobnie jak zmurszała fugę pod spodem. Elewacje wymyć lub oczyścić metodą pudrowania lub suchego lodu,

na koniec oczyścić sprężonym powietrzem. Przy czym w miesiącach ciepłych zaleca się oczyszczanie na mokro jako najbardziej efektywne. Usunięcie porostów i śladów zapraw bez naruszania spieku na XIX wiecznej cegle jest niezwykle trudne i może być nieosiągalne metodami ścierno strumieniowymi (suchymi). W pierwszej kolejności konieczna jest ocena konstruktorska żelaznych wzmocnień narożnika aneksu i tarasu. Na podstawie oceny stanu zachowania należy przeprowadzić konieczne naprawy murów. Zdezintegrowane cegły wymienić lub wzmocnić strukturalnie preparatem krzemooorganicznym, np. KSE 300, firmy Remmers, a miejsca największych ubytków uzupełnić lub przemurować. Miejsca spękań zszyć przy użyciu kotew spiralnych wklejanych na masy chemoutwardzalne. Do przemurowań należy użyć cegły o wielkości i właściwościach zbliżonych do oryginału i zapraw wapiennych z przymieszkami hydraulicznymi, np. KP1 firmy Schwepa (lub inne spełniające kryterium tożsamości). Uszkodzone w niewielkim stopniu cegły należy uzupełnić. W związku z planowanym tynkowaniem nie jest konieczne użycie materiałów imitujących cegłę ceramiczną. Cegłę należy uzupełnić zaprawą na bazie wapna.

Tynki należy zrekonstruować zaprawą renowacyjną wapienną z przymieszkami hydraulicznymi. Dopuszcza się stosowanie gotowych mieszanek np. firmy Schwepa, Mapei (seria Antique), Optholith, Remmers. Istotny jest dobór kruszywa o frakcjach zgodnych z oryginałem i dobór metody nakładania, która pozwoli uzyskać delikatnie rozedrganą fakturę powierzchni z wydobytym na wierzch kruszywem, tynk filcowany. Ściany proponuje się pomalować na kolor wysyconego brudnego różu, puzzolany, przy użyciu paro przepuszczalnych farb krzemianowych lub krzemianowo-zolowych.

Niepotrzebne kable należy usunąć, potrzebne ukryć w tynkach.

STOLARKA OTWOROWA:

Od strony elewacji frontowej należy bezwzględnie zachować i poddać renowacji istniejącą stolarkę otworową w postaci drzwi do klatki schodowej i okien. Przy czym istotne jest zachowanie oryginalnego szklenia walcowanego, a w przypadku gdy się nie zachowało odtworzenie go. Renowację okien i drzwi należy przeprowadzić według szczegółowego programu zawartego w punkcie 7.0. W drzwiach należy przywrócić

okucia i klamki na wzór zachowanych na drzwiach wewnętrznych. Okna i drzwi należy pomalować na kolor szaro-turkusowy. Na tylnej elewacji należy zachować i poddać renowacji okna klatki schodowej, strychu i oryginalne okna przyziemia z podziałami szprosowymi. Pozostałe okna należy wymienić powtarzając podziały widoczne na zdjęciach z początku XX wieku (szprosy w dolnych skrzydłach okien) i plastykę okien frontowych. Dopuszcza się zastosowanie okien jednopłaszczyznowych, przy czym przednia szyba powinna być wykonana ze szkła o nieregularnej powierzchni charakterystycznej dla szkła tradycyjnie wyrabianego i walcowanego, tzw. szkło konserwatorskie. Bezwzględnie należy odtworzyć oryginalne okucia i klamki. Drzwi należy zrekonstruować na wzór frontowych. W razie konieczności w poddanych renowacji oknach krosnowych można rozważyć wprowadzenie tzw. okien zimowych, stanowiących osobną konstrukcję i montowanych jedynie w miesiącach o niskich temperaturach.

TARAS

Na planie miasta Grudziądz z 1897, widoczny jest zarys tarasu przynależny do wcześniejszej zabudowy zajmującej parcelę, na zdjęciach z początku XX wieku parcelę pod nr 29 od sąsiadującą (27) oddziela płot. Nie wiadomo czy do nabrzeża z tarasu prowadziły schodki.

Przystępując do prac remontowych tarasu w pierwszej kolejności należy usunąć popękaną wylewkę cementową i tynki cementowe ze ściany oporowej. Ewentualnie wprowadzając dylatację można wyrównać istniejącą posadzkę. Taras zaleca się wyłożyć w całości płytkami czarno – żółtymi w karo, w nawiązaniu do klatki schodowej lub cegłą o zróżnicowanej tonacji barwnej i niskiej nasiąkliwości w nawiązaniu do wykończenia posadzek w piwnicach.

Murki oporowe podobnie jak elewację po dokonaniu napraw w obrębie cegły należy wytynkować i pomalować na złamany odcień wysyconego różu. Nakrywy można wykonać z kamienia naturalnego lub sztucznego kamienia o ciepłej barwie, matowym

wykończeniu i lekko zaoblonych krawędziach. Proponuje się wprowadzenie balustrady metalowej o prostej formie, malowanej na kolor złamanej czerni w macie. Barierki powinny być możliwie proste, optymalnie obrobione zielenią. W celu utrzymania konsekwencji w kształtowaniu estetyki nabrzeża można użyć rozwiązań przyjętych dla spichrza pod numerem 57.

Stopnie schodów należy wykończyć w nawiązaniu do posadzki tarasu.

DACH:

Dach został niedawno naprawiony, zaleca się jednak ponowny przegląd więźby, gdyż nie rozwiązano problemów związanych z obecnością grzyba i pleśni oraz szkodników drewna. Część elementów, zwłaszcza podbitki mogą wymagać usunięcia. Pozostawione elementy należy poddać dezynsekcji, wzmocnić strukturalnie oraz ewentualnie mechanicznie poprzez dobicie dodatkowych elementów nośnych. Zaleca się, żeby dobijane elementy miały wysokość oryginalnych krokwi, belek itp. Dezynsekcje najlepiej przeprowadzić metodą mikrofalową przy braku takiej możliwości należy wykorzystać preparaty w postaci żelu nie wykazujące konieczności wykonywania nawiertów np. XILIX GEL, Xirein czy Hylotox Q. Obok dezynsekcji należy wykonać także dezynfekcję aby usunąć pleśń i grzyby. Należy użyć nie toksycznych preparatów, np. ASG firmy Spranda bądź tożsamy o wysokiej efektywności i niskiej szkodliwości dla zwierząt i ludzi. Należy wykonać wzmocnienie i impregnację drewna preparatami chroniącymi przed rozwojem pleśni i nawrotem insektów.

W przypadku chęci adaptacji poddasza na cele techniczne lub użytkowe konieczne jest wystąpienie o odstępstwo w kwestii przepisów PPOŻ, nie dopuszcza się przesłonięcia wszystkich drewnianych elementów więźby płytą GK. Zamiennie można wprowadzić preparaty chroniące drewno przed ogniem, większą liczbę czujek, spryskiwaczy etc.

7.0. Program prac remontowych i konserwatorskich¹⁷.

PODCZAS PRAC NALEŻY KIEROWAĆ SIĘ ZALECENIAMI OPISANYMI W PUNKCIE 6.0 ORAZ 7.0., PROGRAM ZAWARTY W PUNKCIE 7.0 MA CHARAKTER UZUPEŁNIAJĄCY I USZCZEGÓLAWIAJĄCY.

Elewacja zachodnia:

1. Wykonanie dokumentacji fotograficznej detalu architektonicznego oraz stolarki budowlanej.
2. Zabezpieczenie stolarki otworowej oraz otoczenia przed zabrudzeniem i zniszczeniami.
3. Ocena stanu zachowania tynków i murów.
4. Dezynfekcja porażonych biologicznie partii cegieł i wypraw sztukatorskich.
5. Oczyszczenie powierzchni zaatakowanych przez mikroorganizmy (glony, porosty, pleśń), np. PREVENTOL, ASG firmy Spranda lub tożsame.
6. Usunięcie szlicht i wypraw cementowych metodami mechanicznymi wspomaganymi zmiękczeniem warstw cementowych przetwornicą pary wodnej.
7. Usunięcie zmurszałych partii fugi i wypraw sztukatorskich.
8. Oczyszczanie elewacji metodą wybraną na podstawie prób: woda pod ciśnieniem (miesiące o stałej dodatniej temperaturze powietrza), oczyszczanie laserowe, suchym lodem, pudrowanie.
9. Naprawy w obrębie murów ceglanych powyżej II kondygnacji,
 - a) przemurowania;
 - b) szycie spękań, pręty spiralne;

¹⁷ Dopuszcza się stosowanie materiałów zamiennych pod warunkiem spełnienia parametru równoważności.

- c) uzupełnianie ubytków w partii cegły samodzielnie przygotowanymi kitami na bazie cementu portlandzkiego z wypełniaczem z mączki ceglanej i piasku kwarcowego lub zaprawami dedykowanymi do uzupełniania ubytków w cegle o drobnym ziarnie: wapienne lub wapienne z przymieszkami hydraulicznymi (Schwepa, Mapei (seria Antique), Optholith, Remmers);
 - d) uzupełnianie ubytków w partii fugi np. firmy Schwepa, Optholith, Remmers, przy czym dwie ostatnie wymagają schudzenia piaskiem rzeczonym, dodatek 10-15% objętościowo. Fugę należy barwić w masie na odcień pierwotnej zaprawy.
 - e) scalanie kolorystyczne uzupełnień w partii cegieł wodną dyspersją żywicy akrylowej z pigmentami Primal Ac33 lub farbami krzemianowymi.
10. Kotwienie odspojonych elementów sztukaterii kotwami z włókna szklanego lub stali nierdzewnej, podklejenie zaprawą iniekcyjną np. firmy Mapei (seria Antique).
11. Wzmocnienie osłabionych fragmentów zapraw Nano wapnem np. Calosil E25 lub krzemoorganicznym preparatem o charakterze hydrofilnym, np. KSE 300 firmy Remmers, lub innym systemem na bazie krzemu.
12. Iniekcja odspojonych obrzeży sztukaterii zaprawą mineralną, np. Iniezione molto fluide firmy Mapei (seria antiqua) lub spełniającą parametr równoważności.
13. Zabezpieczenie krawędzi tynku i przylegającej powierzchni cegieł na szerokości minimum 5 cm gruntem szczepnym, np. Rissgrund firmy Optholith lub spełniającym parametr równoważności.
14. Uzupełnienie ubytków w detalu architektonicznym: podkładowo z zastosowaniem specjalistycznych zapraw sztukatorskich np. firmy Schwepa, Mapei (seria Antique), Optholith, Remmers. Wykończenie zaprawą wapienną z przymieszkami hydraulicznymi i wypełniaczem mineralnym, barwioną w masie pigmentami mineralnymi na kolor oryginału. Dopuszcza się użycie gotowych mieszanek np. firmy Schwepa, Mapei (seria Antique), Optholith, Remmers.

15. Rekonstrukcja brakującego detalu sztukatorskiego z zastosowaniem specjalistycznych zapraw sztukatorskich np. firmy Schwepa, Mapei (seria Antique), Optholith, Remmers. Wykończenie zaprawą wapienną z przymieszkami hydraulicznymi i wypełniaczem mineralnym, barwioną w masie pigmentami mineralnymi na kolor oryginału. Dopuszcza się użycie gotowych mieszanek np. firmy Schwepa, Mapei (seria Antique), Optholith, Remmers.
16. Scalanie kolorystyczne wysoce paro przepuszczalnymi farbami krzemianowymi lub krzemianowo-zolowymi. NCS: **S 2002-Y50R/2005-Y20R/2005-Y10R/2010-Y10R** (kolory do wykonania prób). Wstępne rozwiązanie kolorystyczne wymaga przeprowadzenia prób i akceptacji WUOZ.

Elewacje szczytowe i zachodnia:

1. Wykonanie dokumentacji fotograficznej.
2. Zabezpieczenie otoczenia przed zabrudzeniem i zniszczeniami.
3. Usunięcie resztek tynków i wtórnych zapraw.
4. Dezynfekcja powierzchni zaatakowanych przez mikroorganizmy (glony, porosty), np. PREVENTOL.
5. Mechaniczne pogłębienie uszkodzonych partii fugi.
6. Oczyszczanie elewacji metodą wybraną na podstawie prób: preferowane metody mokre.
1. Naprawy w obrębie murów ceglanych, przemurowania (np. wapienna zaprawa firmy Schwepa, trasowa zaprawa tynkarsko murarska TrassMörtel TWM firmy Optholith) lub inne spełniające parametr równoważności.
7. Wzmocnienie osłabionych partii cegieł preparatem krzemoorganicznym KSE 300 firmy Remmers, lub innym spełniającym parametr równoważności.

8. Uzupełnienie ubytków w partii cegły, dopuszcza się użycie gotowych mieszanek bez podbarwiania na kolor cegły, np. firmy Schwepa, Mapei (seria Antique, Optholith, Remmers).
9. Uzupełnianie ubytków w partii fugi dopuszcza się użycie gotowych mieszanek, np. firmy Schwepa, Optholith, Remmers, przy czym dwie ostatnie wymagają schudzenia piaskiem rzecznym, dodatek 10-15% objętościowo.
10. Usunięcie niepotrzebnych kabli i przewodów, ukrycie potrzebnych kabli w tynkach.
11. Rekonstrukcja tynków zaprawą wapienną z przymieszkami hydraulicznymi i wypełniaczem mineralnym. Dopuszcza się użycie gotowych mieszanek np. firmy Schwepa, Mapei (seria Antique), Optholith, Remmers. Tynki filcowane. Dopuszcza się zastosowanie układów dwuwarstwowych.
12. Malowanie wysoce paro przepuszczalnymi farbami krzemianowymi lub krzemianowo-zolowymi. NCS: **S 4020-Y70R/4020-Y60R /3020-Y70R/3020-Y60R** (kolory do wykonania prób). Wstępne rozwiązanie kolorystyczne wymaga przeprowadzenia prób i akceptacji WUOZ.

Dach:

1. Wykonanie dokumentacji fotograficznej więźby i dachu.
2. Wytypowanie elementów do wymiany i flekowania.
3. Oczyszczenie powierzchni zaatakowanych przez mikroorganizmy (grzyby), np. ASG firmy Spranda.
4. Dezynsekcja więźby na drodze działania mikrofal bądź przy użyciu środków biobójczych np. żel XILIX GEL, Xirein i Hylotox Q.
5. Usunięcie najbardziej porażonych partii drewna, wymiana na nowe, flekowanie z wykorzystaniem drewna tego samego gatunku zabezpieczonego bezbarwnym preparatem czterofunkcyjnym. Nowe fleki łączone metodami ciesielskimi.

6. Zamknięcie szczelin technicznych odpowiednio dopasowanymi klinami drewnianymi wklejonymi na pęczniejący klej trwale elastyczny.
7. Uzupełnienie mniejszych szczelin technicznych elastycznymi dwuskładnikowymi kitami do drewna na bazie żywicy epoksydowej np. Araldite SV/HV lub kitami na bazie oleju lnianego z polimerami np. LONG HOME firmy GULBUVE.

Stolarka otworowa (okna):

1. Wykonanie dokumentacji fotograficznej.
2. Demontaż skrzydeł okien ze szprosami z elewacji zachodniej i przewiezienie do pracowni.
3. Demontaż klamek i okuć.
4. Demontaż szkła.
5. Oczyszczenie powierzchni drewna z przemalowań olejnych przy użyciu preparatów spęczniających i zmydlających oraz metod fizycznych i mechanicznych. Podczas oczyszczania wykonanie większej ilości odkrywek w miejscach łączenia elementów. (Wyklucza się piaskowanie oraz inne metody mogące naruszyć miękisz drewna). Rama ze ślemieniem i słupkiem oczyszczana In situ bez demontażu
6. Doczyszczanie i wygładzenie powierzchni drobnoziarnistym papierem ściernym.
7. Uzupełnienie znaczących ubytków dwuskładnikową masą do uzupełnień w drewnie na bazie żywicy epoksydowych z wypełniaczem z mączki drzewnej np. Araldite SV/HV lub kitami na bazie oleju lnianego z polimerami np. LONG HOME firmy GULBUVE
8. Uzupełnienie drobnych ubytków pastą na bazie żywicy akrylowej z wypełniaczem trocinowym o odpowiednio dobranym kolorze.

9. W razie konieczności wstawienie fleków z wykorzystaniem drewna tożsamego z oryginałem, o odpowiednim układzie słoje, zabezpieczonego czterofunkcyjnym preparatem ochronnym metodą kąpieli.
10. Przywrócenie szkielec, szkło przeźierne, optymalnie walcowane.
11. Gruntowanie powierzchni drewna preparatem dobranym zgodnie z planowanym wykończeniem malarskim.
12. Malowanie drewnianych powierzchni na kolor brązowy wybranym typem farby: farba olejna na bazie oleju lnianego np. firmy Allbäck, po wcześniejszym zagruntowaniu kompatybilnym materiałem, farba krzemianowa do powierzchni drewnianych np. KEIM Lignosil®-Color po wcześniejszym zagruntowaniu bazą tego samego producenta, farba akrylowa półmat po zagruntowaniu farbą podkładową do powierzchni malowanych. Kolor według wzornika **S 4020-B70G/ NCS: S 4020-B50G** (kolory do wykonania prób). Wstępne rozwiązanie kolorystyczne wymaga przeprowadzenia prób i akceptacji WUOZ.
13. Montaż okuć i klamek.
14. Montaż skrzydeł, regulacja zawiasów.
15. Rekonstrukcja pozostałych stolarek na elewacji zachodniej i północnej na wzór oryginału z zastosowaniem analogicznych okuć i klamek.

Stolarka otworowa (drzwi zewnętrzne):

1. Wykonanie dokumentacji fotograficznej.
2. Demontaż zachowanych skrzydeł drzwi wraz z oznaczeniem ich lokalizacji na dolnej lub górnej nie malowanej krawędzi i przewiezienie do pracowni.
3. Demontaż okuć.
4. Oczyszczenie powierzchni drewna z przemalowań olejnych przy użyciu preparatów spęczniających i zmydlających oraz metod fizycznych i mechanicznych. Podczas oczyszczania wykonanie większej ilości odkrywek

w miejscach łączenia elementów (Wyklucza się piaskowanie oraz inne metody mogące naruszyć miękisz drewna).

5. Dezynsekcja drewna na drodze działania mikrofal bądź przy użyciu środków biobójczych np. żel XILIX GEL, Xirein i Hylotox Q.
6. Dezynfekcja preparatem o niskiej toksyczności np. ASG firmy Spranda
7. Ewentualna wymiana najbardziej zniszczonych profili.
8. Doczyszczanie i wygładzenie powierzchni drobnoziarnistym papierem ściernym.
9. Uzupełnienie znaczących ubytków flekami z drewna klejnymi na trwale elastyczny klej do drewna, mniejszych dwuskładnikową masą do uzupełnień w drewnie na bazie żywicy epoksydowych z wypełniaczem z mączki drzewnej np. Araldite SV/HV lub kitami na bazie oleju lnianego z polimerami np. LONG HOME firmy GULBUVE
10. Uzupełnienie drobnych ubytków szpachlówką o niskim skurczu i trwałej elastyczności np. Easy Filler firmy Flügger.
11. Obróbka kitów, wygładzenie powierzchni papierem drobno ziarnistym.
12. Zabezpieczenie okuć żelaznych farbą podkładową do metalu.
13. Gruntowanie powierzchni drewna preparatem dobranym zgodnie z planowanym wykończeniem malarskim.
14. Malowanie drewnianych powierzchni na kolor brązowy (kolor według wzornika NCS: **S 4020-B70G**/ NCS: **S 4020-B50G** (kolory do wykonania prób) wybranym typem farby: farba olejna na bazie oleju lnianego np. firmy Allbäck, po wcześniejszym zagruntowaniu kompatybilnym materiałem, farba krzemianowa do powierzchni drewnianych np. KEIM Lignosil®-Color po wcześniejszym zagruntowaniu bazą tego samego producenta, farba akrylowa półmat po zagruntowaniu farbą podkładową do powierzchni malowanych. Wstępne rozwiązanie kolorystyczne wymaga przeprowadzenia prób i akceptacji WUOZ.

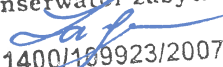
1. Przywrócenie klamek i okuć na wzór zachowanych na drzwiach wewnętrznych.
2. Renowacja framug i listew maskujących In situ w technologii przyjętej dla skrzydeł drzwi.

ZASTRZEŻENIA I UWAGI:

Wszystkie prace muszą być prowadzone przy dodatniej temperaturze, nie wyższej i nie niższej niż wynika to ze specyfikacji używanych materiałów.

Ostateczne rozwiązanie kolorystyczne wymaga przeprowadzenia prób i akceptacji Konserwatora Miejskiego w Grudziądzu oraz przedstawiciela WUOZ dla woj. Kuj.-pom. !!!!

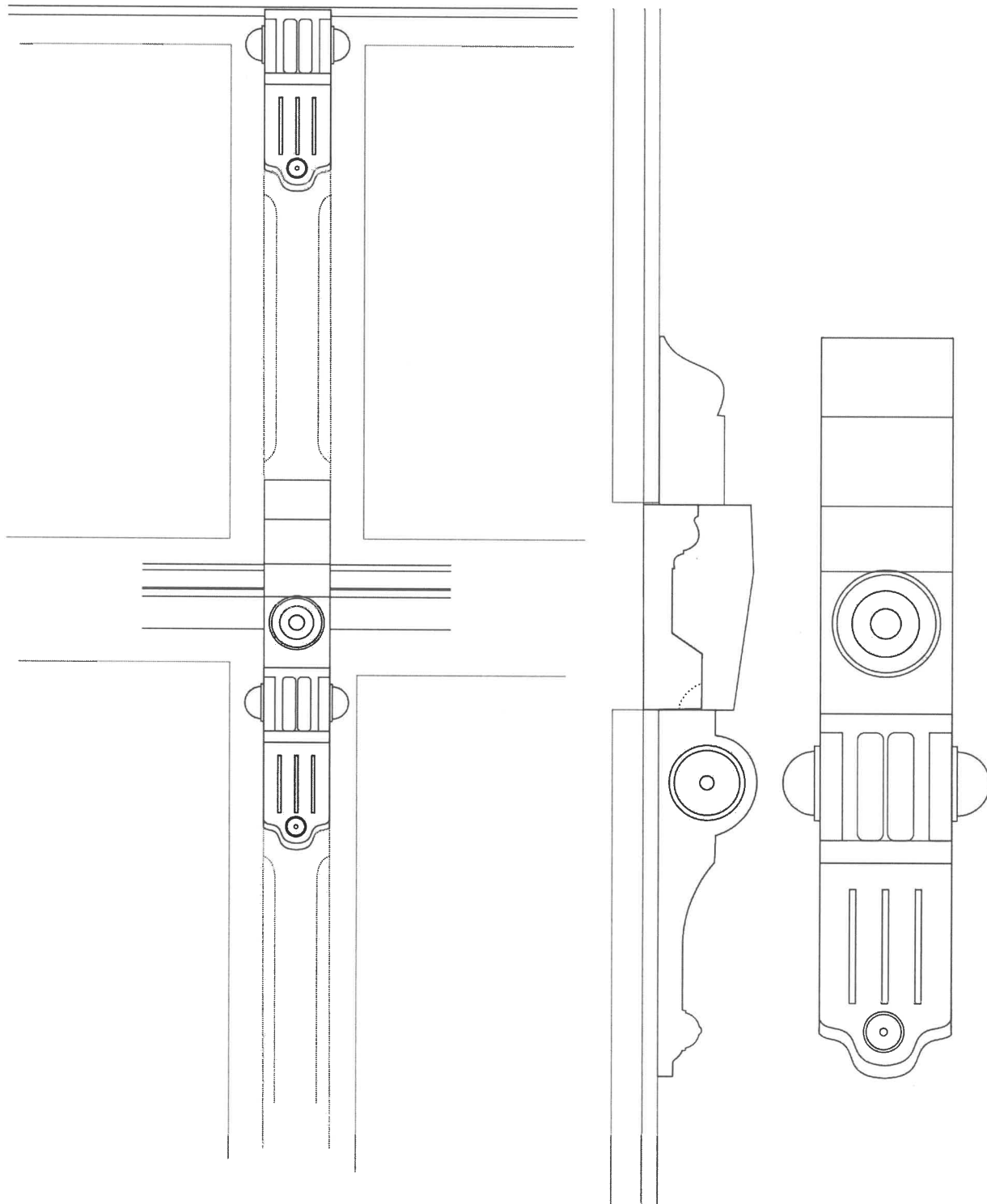
Prace powinny być prowadzone pod nadzorem konserwatorskim.

dr Anna Zaręba
konserwator zabytków

1400/109923/2007

Aneks 1

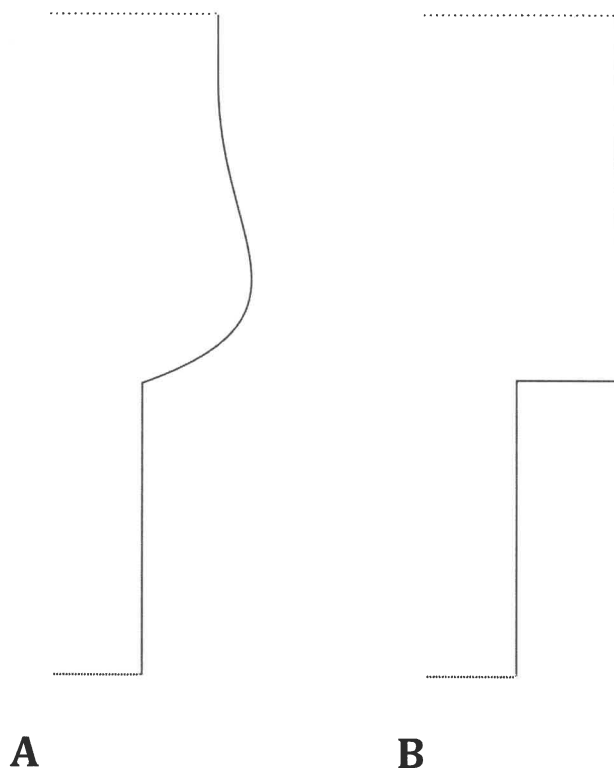
DETAL OKNA

Aneks 2

PROPOZYCJA ROZWIĄZANIA DLA REKNSTRUKCJI GZYMSU SZCZYTOWEGO

Aneks 3

PROPOZYCJA ROZWIĄZANIA DLA BARIEREK TARASU

